

Františkovo slovo

č. 59

**Svatý otec na sektání se členy Katolické charismatické obnovy
Papež František: Jediným v církvi nepostradatelným je Duch svatý**

Papež František v Ekvádoru – 1. den

Klíče k budoucnosti

To nejlepší víno rodina teprve dostane

Papež František v Ekvádoru - 2. den odpoledne

Naší revolucí je evangelizace

Jaký typ kultury chceme pro sebe, svoje děti a vnuky?

Rodina je vzorem spravedlivé společnosti

Papež František v Bolívii - 1. den

Svaté přijímání nám umožňuje vycházet z individualismu

Být vděčnými svědky milosrdenství, které nás proměňuje

Globální sociálně-ekonomický systém útočí na Ježíšův plán

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Svatý otec na sektání se členy Katolické charismatické obnovy

Vatikán. Papež František dnes večer na náměstí sv. Petra pozdravil více než 30 tisíc členů Katolické charismatické obnovy v rámci jejich 38. celonárodního setkání. Vystoupení Svatého otce předcházelo dvouhodinový program modliteb, zpěvů a svědectví, jehož záměrem bylo upozornit na trvalé pronásledování z náboženských důvodů. Součástí byl tzv. „ekumenický koncert“, na kterém vystoupili umělci ze všech částí světa. Papežskou audienci pro naše mikrofony komentoval předseda italské Charismatické obnovy, **Salvatore Martinez**:

"Svatopetrské náměstí předsedá všem ostatním a je místem, na kterém je nutné naléhavě zdůraznit, že víra má podporovat jednotu a pozornost vůči nejposlednějším, jak František stále opakuje. Pomyslení, že mezi těmi nejposlednějším jsou také křesťané, je zarážející. Touha po jednotě je výrazem nesmírné bídy, která tu existuje. Jsme mezi sebou dramaticky rozdělení. Mluvit o duchovním ekumenismu znamená nacházet cesty vzájemného smíření. Mluvit o ekumenismu krve znamená pochopit, nakolik je důležitá jednota lidského rodu. Papež František nás vyzývá, abychom pracovali pro ekumenismus, a proto za ním přicházíme s dnešním dárkem. Svolali jsme přátele ze všech koutů světa, aby mohli pocítit jednotu a vřelý vztah, které nás pojí k papeži. A doufám, že také jiní lidé v této iniciativě, která spojuje modlitbu a ekumenický koncert, najdou možnost, jak být spolu a ukázat, co se může zrodit z víry."

Dnešního večera se účastní také zástupci jiných náboženských vyznání. Chtějí vyjádřit svou solidaritu pronásledovaným křesťanům, o kterých se často mlčí...

"Ano, pronásledování se odehrává v tichu, i když na druhé straně je kolem něj také hodně rozruchu. Bouří se politika, ekonomika i kultura, ale trpící lidé nemají hlas. Dnešnímu večeru jsme dali název „Hlasy v modlitbě“ právě proto, abychom propůjčili hlas lidem, kteří nemohou uplatnit své právo na obydlí, život s rodinou, svobodné vyznávání víry. Toto je jedno z mála náměstí na světě, kde lze svobodně vyznat víru. Musíme takovému prostoru navrátit niterný vztah k Bohu a mezilidskou solidaritu. Lidé z Charismatické obnovy chtějí, abychom se shromažďovali a byli spolu. Proto se vracíme do Říma a za papežem Františkem."

Uvedl Salvatore Martinez, předseda italské Charismatické obnovy, jejíž celonárodní setkání pokračuje v sobotu na římském Olympijském stadionu. Dnešní večerní promluvu Svatého otce, vám přineseme v sobotním vysílání.

Papež František: Jediným v církvi nepostradatelným je Duch svatý

Vatikán. Na Svatopetrském náměstí se v pátek v podvečer papež František setkal s italskou Katolickou charismatickou obnovou, která pořádala dnes na olympijském stadionu v Římě národní shromáždění. Shodou okolností proběhne podobná akce zanedlouho také u nás. Od 8. do 12. července se bude Katolická charismatická konference konat v Brně.

Náměstí sv. Petra zaplnilo včera asi třicet tisíc lidí. Samotnému setkání s papežem předcházelo asi dvouhodinový program pod žhnoucím sluncem, takže déšť, který se kolem 18 hodiny přehnal Římem, byla pro účastníky příjemným osvěžením. Setkání se účastnili kromě tří kardinálů (Koch, Sandri a Bagnasco) také delegáti jiných církví: biskupové koptské a syrské pravoslavné církve (mons. El Soryani a mons. Eugenio Aydin), delegát anglikánského společenství (reverend David Moxon), švédský luteránský biskup (dr. Jonas Jonson) a kazatel z letničního společenství (Giovanni Traettino). Za přítomnosti Petrova nástupce společně zazpívali Andrea Bocelli, Noa, Don Moen a další umělci. Se svými osobními zkušenostmi s charismatickou obnovou se světili dva muži. Jeden z pamětníků vzniku charismatického hnutí před padesáti lety Vittorio Aliquo z Palerma, státní zástupce a člen útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, který mimo jiné podepsal zatykač na jednoho z obávaných bossů italského podsvětí Toto Riinu. Po něm vystoupil sedmnáctiletý mladík ze Senigallie, který nastínil svůj úspěšný boj se závislostí na drogách.

Potom se ujal slova papež František, který přibližně v půl hodinové promluvě podal spatra historický nástin vzniku a účel charismatického hnutí. Navázal přitom na loňské setkání s charismatiky na olympijském stadionu. Připomněl také postavu belgického kardinála Leona Josepha Suenense, „velkého protektora charismatického hnutí“, který označil charismatickou obnovu označil za „přiliv milosti“.

„Papež Pavel VI. při mši v pondělí po Seslání Ducha svatého roku 1975 poděkoval kardinálu Suenensovi těmito slovy: »Ve jménu Páně vám děkuji, že jste charismatické hnutí přivedl do středu církve«. Nejde o nějakou pár let trvající novinku, charismatické hnutí má dlouhou historii. V homilii tehdy zmíněný kardinál řekl: »Kéž charismatická obnova jako taková jednoho dne zmizí a přetvoří se na letniční milost celé církve, aby byla věrna svému původu. Řeka musí zmizet v oceánu«. Pokud řeka přestane téci, zkaží se, a pokud Obnova, tedy tento proud milosti nevede do oceánu Boha, lásky Boží, pracuje jenom pro sebe a to není vlastní Ježíši Kristu, to je od zlého, od otce lži. Obnova tedy jde, přichází od Boha a jde k Bohu.“

„Papež Pavel VI. tomu požel,“ řekl dále František a citoval slova kardinála Suenense: »První chyba, které je zapotřebí se vyhnout, je snaha zahrnout charismatickou obnovu v kategorii hnutí. Není to zvláštní hnutí, Obnova není hnutím v sociologickém smyslu, nemá zakladatele, není homogenní a obsahuje velkou šíři reality, je proudem milosti, obnoveným vanutím Ducha na všechny členy církve: laiky, řeholníky, kněze a biskupy. Je výzvou pro nás všechny. Ne že se někdo stává členem Obnovy, ale spíše se Obnova stává součástí nás, pokud přijmeme milost, kterou nám nabízí.«

„Tady kardinál Suenens mluví o svrchovaném díle Ducha, který bez lidských zakladatelů vzbudil tento proud milosti roku 1967. Obnovení muži a ženy po přijetí milosti křtu Ducha svatého uvedli v život sdružení, komunity, formační a evangelizační školy, řeholní kongregace, ekumenické komunity a komunity věnující se potřebným.“

Potom papež František připomněl pojem jednoty v různosti, který přibližoval na loňském setkání s charismatickou obnovou za pomoci obrazu orchestru.

„V Evangelii gaudium jsem mluvil o kulové ploše a mnohostěnu. Nestačí mluvit o jednotě, není to jakákoli jednota. Není to uniformita na způsob kulové plochy, jejíž každý bod je stejně vzdálen od středu a mezi jednotlivými body není rozdíl. Vzorem je mnohostěn, ve kterém si všechny jeho části uchovávají svoji původnost. Jsou to charismata jednoty, ale jsou různá. Jednota v různosti. Toto rozlišení je důležité, protože mluvíme o díle Ducha svatého, nikoli o našem díle.“

Z tohoto důvodu - pokračoval papež - nelze říkat, že my jsme proudem katolické charismatické obnovy, a vy nikoli, protože Duch vane kam chce.

„Existuje, drazí bratři a sestry, jedno velké pokušení pro leadery - já preferuji spíše výraz služebníci. A toto pokušení služebníků přichází od démona. Je to pokušení uvěřit ve vlastní nenahraditelnost, a to v jakékoli pozici. Démon takové lidi vede k tomu, aby chtěli být těmi, kdo komandují, jsou středem, a tak postupně sklouzávají do autoritářství, personalismu a brání komunitám obnoveným v Duchu žít. Toto pokušení líčí určitou pozici jako věčnou, takže ti, kteří ji zastávají, se považují za nezastupitelné. Vede to k určité formě moci a nadřazování nad druhými. Mějme v tom jasno: jediným nenahraditelným v církvi je Duch svatý a Ježíš je jediný Pán! Ptám se vás: kdo je v církvi jediným nenahraditelným? (Přítomní odpovídají: Duch svatý!) A kdo je jediným Pánem? (Přítomní odpovídají: Ježíš!) Řekněme tedy, že Ježíš je Pán. Chvalme Pána Ježíše! (Přítomní volají: Ježíš je Pán!) Nejsou jiní!“

„Je vhodné, aby všechny služby v církvi byly na dobu určitou, nikoli doživotně“ – řekl dále papež. „Tak je tomu v některých zemích, kde vládne diktatura. Ježíš však říká: »Učte se ode mne neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« Zmíněné pokušení je tedy od ďábla a dělá ze služebníka pána. Zmocníš se nějakého společenství, skupiny a toto pokušení strhává do samolibosti... Kolik jen je pokušení, které působí bolest společenstvím, ohraničují prokazování dobra a činí z nich něco na způsob nevládních organizací. Promiňte mi, ale řeknu to: kolik jenom leaderů se napačuje? Moc přivádí k samolibosti! A dává ti pocit, že můžeš všechno. Můžeš sklouznout i do kšeftu, protože ďábel vždycky vstupuje skrze peněženky, to je jeho vstupní brána.“

„Prožili jste zkušenost Obnovy. Sdílejte ji v církvi. Velmi důležitou službou, tou nejdůležitější, kterou lze v církvi prokazovat, je pomáhat Božím lidu k osobnímu setkání s Ježíšem Kristem, který nás mění v nové muže a nové ženy. V malých, skromných skupinkách, které jsou účinné, protože v nich působí Duch svatý. Nehleďte tolik na pořádání velkých shromáždění, u kterých to často končí, ale na řemeslné

vztahy plynoucí ze svědectví v rodině, v práci, v životě společnosti, ve farnosti, v modlitebních skupinách, se všemi. A tady vás prosím, buďte iniciativní při vytváření svazků důvěry a spolupráce s biskupy, kteří mají pastorační odpovědnost za vedení Kristova těla, včetně charismatické obnovy.“

„Dalším silným znamením Ducha v charismatické obnově – pokračoval papež – je hledání jednoty Kristova těla. Vy charismatici jste obdrželi zvláštní milost, abyste se modlili a pracovali za jednotu křesťanů, protože tento proud milosti prochází všemi křesťanskými církvemi. Jednota křesťanů je dílem Ducha svatého a modlit se musíme společně.“

Kromě ekumenismu modlitby papež František poukázal na ekumenismus krve:

„Víme, že když ti, co nenávidí Ježíše Krista, zabíjejí křesťana, neptají se jej předtím: »Ty jsi luterán nebo pravoslavný? Evangelikál, baptista nebo metodista?« - »Jsi křesťan.« - A setnou mu hlavu. Tihle se nemýlí, vědí, že je zde společný kořen, který nám všem dává život a kterým je Ježíš Kristus, a že nás Duch svatý vede k jednotě! Ti kteří nenávidí Ježíše Krista, vedeni Zlým, se nepletou, vědí a proto zabíjejí, aniž by kladli otázky.“

Papež František mimo jiné povzbudil k organizování seminářů o životě v Duchu společně s ostatními křesťanskými charismatickými kruhy pro ty bratry a sestry, kteří žijí na ulici. „Také oni v sobě mají Ducha, který nabádá, aby někdo zvnějšku otevřel bránu,“ poznamenal papež, v úvodu jehož promluvy se rozpršelo:

„Zdá se, že nyní déšť ustává. Skončilo horko. Pán je dobrý! Nejprve nám daroval teplo, potom hezkou sprchu! Je s námi! Nechávejte se vést Duchem svatým, tímto proudem milosti, který jde vpřed a stále hledá jednotu. Není jiný pán než ten Jediný. Kdo? (Přítomní odpovídají: Ježíš). Ježíš je Pánem. Charismatická obnova je letniční milost pro celou církev, souhlasíte?“ (Odpověď: Ano).“

Cesty

6.7.2015

Papež František v Ekvádoru – 1. den

Klíče k budoucnosti

Vážený vládní představitelé,
bratři v biskupské službě,
dámy a pánové, všichni přátelé,

Děkuji Bohu, že mi umožnil znovu přicestovat do Latinské Ameriky a být dnes spolu s vámi v této krásné ekvádorské zemi. Pociťuji radost a vděčnost, když vidím vřelé přijetí, kterého se mi dostává: je to další důkaz pohostinnosti, kterou se tak výrazně vyznačují národy této ušlechtilé země.

Děkuji za laskavá slova na uvítanou a souznění s mými myšlenkami panu prezidentovi, kterému chci tímto popřát všechno nejlepší při plnění jeho poslání. Kéž uskutečníte to, po čem k dobru svého lidu toužíte. Srdečně zdravím vážené vládní představitelky, svoje spolubratry biskupy, věřící církve v této zemi a všechny, kteří mi dnes otevírají brány svého srdce, svojí rodiny a svojí vlasti. Vám všem patří moje sympatie a má upřímná vděčnost.

Navštívil jsem Ekvádor při různých příležitostech z pastoračních důvodů několikrát. Tak je tomu i dnes, kdy přicházím jako svědek Božího milosrdenství a víry v Ježíše Krista. Téže víry, která po staletí utvářela identitu tohoto lidu a přinesla tolik dobrých plodů, mezi nimiž vyčnívají zářivé postavy svatých, jakými jsou svatá Marianna od Ježíše, svatý bratr Michele Febres, svatá Narcisa od Ježíše nebo blahoslavená Mercedes Molina, beatifikovaná před třiceti lety při návštěvě papeže Jana Pavla II. Oni žili víru intenzivně a s nadšením a prokazováním milosrdenství přispěli v různých oblastech ke zdokonalení ekvádorské společnosti svojí dobou.

Dnes můžeme i my najít v evangeliu klíče, které nám umožní postavit se nynějším výzvám, cenit si růzností, podporovat dialog a participaci bez vyřazování, aby další pokroky a rozvoj, ke kterým dochází, se upevnily a zaručily lepší budoucnost pro všechny. Za tímto účelem, pane prezidente, budete moci vždycky spoléhat na úsilí a spolupráci církve.

Všichni přátelé! Tyto dny, které máme před sebou, začínám s očekáváním a nadějí. V Ekvádoru se nachází místo, které je nejbližší vesmíru. Je to hora Chimborazo, o které se říká, že je „nejbližší slunci“, Měsíci a hvězdám. My křesťané přirovnáváme Ježíše Krista ke slunci a církev k Měsíci. Měsíc nemá vlastní světlo a pokud jej slunce zakryje, potemní. Ježíš Kristus je slunce. Jestliže se církev odloučí od Ježíše Krista anebo se před ním skryje, potemní a nevydává svědectví. Kéž je v těchto dnech nám všem evidentnější blízkost slunce, „které vychází z výsosti“ (srov. Lk 1,78), a to, že jsme odrazem Jeho světla, Jeho lásky.

Odtud chci obejmout celý Ekvádor. Od vrcholku Chimboraza až k pobřeží Tichého oceánu, od amazonského pralesa až ke Galapázkému souostroví. Nikdy neztrácejte schopnost děkovat Bohu za to, co pro vás učinil a činí; schopnost bránit to maličké i jednoduché, pečovat o svoje děti a starce, kteří jsou pamětí vašeho národa, důvěřovat v mládež, žasnout nad šlechetností zdejšího lidu a jedinečnou krásou svojí země, kterou váš prezident nazval rájem.

Nejsvětější Srdce Ježíšovo a Neposkvrněné Srdce Panny Marie, kterým je Ekvádor zasvěcen, ať vás zahrnou milostí a požehnáním. Tisíceré díky!

Cesty

6.7.2015

Papež František v Ekvádoru - 2. den dopoledne

To nejlepší víno rodina teprve dostane

Evangelní úryvek, který jsme slyšeli (*Jan 2,1-11*), je první popis zázračného znamení v Janově evangeliu. Mariina starost, která se mění ve snažnou prosbu, s níž se obrací k Ježíši: „Už nemají víno“ a Ježíšova zmínka o „hodině,“ která ještě nepřišla, jsou srozumitelné v rámci Pašijí.

Je dobré, že je tomu tak, protože se nám tak ukazuje Ježíšovo nutkání učit, provázet, léčit a rozradostnit právě na základě výzvy Jeho matky: „Už nemají víno.“

Svatba v Káni se opakuje v každém pokolení, v každé rodině, u každého z nás v našem úsilí, aby naše srdce dokázalo nalézat stabilitu ve stálé, plodné a radostné lásce. Dejme prostor Marii, „matce“, jak ji nazývá evangelista. Projděme se Kánou spolu s ní.

Maria je pozorná a během svatby pohotově řeší potřeby svatebčanů. Neizoluje se v sobě, nesoustřeďuje se na svůj svět. Naopak, láska ji dělá „bytím pro“ druhé. Není ani s kamarádkami, aby s nimi komentovala, co se děje, a jak špatně je svatba připravena. A proto si všimne nedostatku vína. Víno je znamením radosti, lásky a hojnosti. Kolik jen našich mladistvých a mladých vnímá, že se jejich domům tohoto vína už dlouho nedostává! Kolik jen samotných a sklíčených žen si klade tuto otázku, když se láska z jejich životů jakýmsi nedopatřením vytratila. Kolik jen starých lidí cítí, že jsou vyloučeni z rodinných oslav, osamoceni kdesi v koutě a bez každodenní stravy lásky od svých dětí, vnuků a pravnuků. Tento nedostatek vína může být také důsledkem chybějící práce, nemoci a problémů, s nimiž se naše rodiny v celém světě potýkají. Maria není matka, která „požaduje“, není tchyně, která pro zábavu sleduje naši nezkušenost, chyby a nepozornost. Maria je zkrátka matkou! Je přítomná, pozorná a pečlivá. Je krásné to slyšet! Maria je matkou! Chcete to říci všichni spolu se mnou? Maria je matka! (*přítomní odpovídají: Maria je Matka*). A ještě jednou: Maria je matka!

Maria však v této chvíli, kdy si všimne, že se nedostává vína, se s *důvěrou obrací k Ježíši, Maria se modlí*. To znamená, že Maria se modlí. Obrací se k Ježíši, modlí se. Nejde za správcem svatby, ale představuje potíže novomanželů přímo svému Synu. Odpověď, kterou dostala, se jeví neutěšeně: „Co mi chceš ženo? Ještě nepřišla má hodina“ (*Jan 2,4*). Ona však mezitím svěřila tento problém do rukou Božích. Její starost o potřeby druhých předjímá Ježíšovu „hodinu“. Maria je součástí oné hodiny, od jeslí až po kříž. „Dovedla přetvořit stáj na Ježíšův příbytek několika nuznými plénkami a spoustou něhy“ (*Evangelii gaudium*, 286), přijala nás za děti, když meč probodl srdce jejího Syna. Ona nás učí svěřovat naše rodiny do rukou Božích, modlit se a žít tak naději, která nám ukazuje, že naše starosti jsou také Božími starostmi.

Modlitba nám vždycky umožňuje vycházet z ohrádky našich starostí, překračovat to, co nás trápí, rozrušuje a co nám chybí, a umožňuje nám vmyslet se do druhých. Rodina je škola, kde nám modlitba

také připomíná, že existuje určité „my“, že bližní je evidentní, žije pod stejnou střechou, sdílí s námi život a má svoje potřeby.

A nakonec Maria jedná. Slova: „Udělejte všechno, co vám řekne“ (v.5) určená služebníkům, jsou také pro nás výzvou, abychom se dali k dispozici Ježíšovi, který přišel sloužit, a nikoli, aby si nechal sloužit. Služba je kritériem pravé lásky. A tomu učí především rodina, kde se z lásky jedni pro druhé stáváme služebníky. V rodinném lůně není nikdo vylučován. Všichni mají tutéž hodnotu. Vzpomínám si, že se jednou mojí maminky ptali které ze svých pěti dětí má nejraději - nás je pět sourozenců. A ona řekla. Je to jako prsty na ruce. Pokud ublíží tomu, bolí mne to stejně, jako když ublíží tomuto. Maminka miluje svoje děti takové jaké jsou. A v rodině se sourozenci mají rádi takoví jakými jsou. Nikdo není vyloučen. Tam „se učíme žádat o dovolení bez zpupnosti, vyjadřovat dík jako výraz procítěného docenění věcí, které dostáváme, ovládat agresivitu a chamtivost a žádat o prominutí, když uděláme něco špatného, když se diskutuje, protože v každé rodině se diskutuje. Problémem je požádat o odpuštění. Tato malá gesta upřímné laskavosti pomáhají vytvářet sdílenou kulturu života a úcty k tomu, co nás obklopuje“ (*Laudato si'*, 213). Rodina je nejbližší nemocnicí, když někdo onemocní, ostatní o něho pečují, dokud to jde; rodina je první školou pro děti, nezbytnou oporou pro mládež a nejlepším útlukem pro staré. Rodina je obrovské sociální bohatství, nemůže ji nahradit žádná jiná instituce, je nutno jí pomáhat a zvelebovat ji, aby se nevytratil správný smysl služeb, které společnost občanům poskytuje. Tyto služby, které společnost poskytuje občanům, totiž nejsou formou almužny, nýbrž autentickým „sociálním dluhem“ ve vztahu k rodinné instituci, která je základem a přináší mnoho obecnému dobru.

Rodina tvoří také malou církev, „domácí církev, která kromě toho, že dává život, předává něhu a božské milosrdenství. V rodině se víra mísí s mateřským mlékem: zakoušení rodičovské lásky přibližuje Boží lásce.

V rodině - toho jsme všichni svědky - se dělají zázraky s tím, co je, tím, čím jsme, s tím, co kdo má k dispozici; častokrát to není ideální, není to tím, o čem sníme a ani tím, co „by mělo být“. Je tu jedna drobnost, která by nás měla přimět k zamyšlení: Nové víno svatby v Káni, které tak chválil správce svatby v Káni Galilejské, se rodí v kamenných džbánech určených k očišťování, to znamená v místech, kde všichni odkládají svůj hřích, tedy v tom nejhorším místě: „Kde se rozmnožil hřích, tam se v míře daleko štedřejší ukázala milost“ (*Řím 5,20*). V každé z našich rodin i ve společné rodině, kterou všichni tvoříme, se nic neodpisuje, nic není neúčinné. Těsně před zahájením Jubilejního roku Milosrdenství pořádá církev řádné zasedání biskupské synody věnované rodinám, aby uzrálo pravé duchovní rozlišování, našla se konkrétní řešení a poskytla se pomoc v mnoha těžkostech a vážných výzvách, kterým dnes musí rodina čelit. Vybízím vás, abyste zintenzivnili svoje modlitby na tento úmysl, aby dokonce i to, co se nám jeví nečistým, pohoršuje nás či děsí, Bůh nechal projít svojí hodinou a proměnil v zázrak. Dnešní rodina potřebuje tento zázrak.

Celá tato událost se začala, protože „už neměli víno“, a všechno se mohlo uskutečnit, protože jedna žena – Panna Maria – byla pozorná, dovedla svěřit svoje starosti do rukou Božích, a jednala moudře a odvážně. Není však méně hodný detail, totiž konečný výsledek: vychutnávali to nejlepší víno. A to je dobrá zpráva: nejlepší víno je to, které se teprve bude pít; to, co je nejlahodnější, nejhlubší a nejkrásnější, rodina teprve dostane. Přejde čas okoušení každodenní lásky, kdy naše děti znovu objeví prostor, který sdílíme, a staří budou mít podíl na každodenních radostech. To nejlepší víno je v naději a dostane se každému, kdo má odvahu mít rád. A v rodině musí být odvaha mít rád, musí být odvaha milovat! A toho nejlepšího vína se bude dostávat, i kdyby všechny možné ukazatele a statistiky říkaly opak. Nejlepší víno se dostane těm, kteří se dnes dívají na to, jak se všechno hroutí. Šeptejte si to a věřte: to nejlepší víno přijde, šeptejte to každý ve svém srdci: "To nejlepší víno přijde!". A šeptejte to zoufalým a znechuceným. Mějte trpělivost, mějte naději, číňte to jako Maria: modlete se, jednejte a otevírejte srdce, protože to nejlepší víno přijde. Bůh se vždycky přibližuje těm, kteří zůstali bez vína a mají k pití pouze sklíčenou mysl. Ježíš upřednostňuje to nejlepší víno pro ty, kteří si z toho či onoho důvodu nyní uvědomují, že rozbili všechny svoje džbány.

A jako nás k tomu vybízí Maria, číňme „všechno, co On nám řekne“, a budme vděční, aby nám v této naší době a v této naší hodině, toto nové a lepší víno vracelo radost rodiny, radost žít v rodině.

Papež František v Ekvádoru - 2. den odpoledne

Guayaquil/Quito. „Budte si navzájem bratry, a tak se z vaší země stane Velký Ekvádor!“, těmito slovy zakončil papež František v pondělí večer druhý den své deváté mezinárodní apoštolské cesty.

Vraťme se však ještě ke včerejšímu odpolednímu programu, neboť vzhledem k časovému posunu dopolední mše svatá v nejlidnatější ekvádorské metropoli Guayaquilu končila v době našeho večerního vysílání.

V jejím závěru Petrův nástupce projel papamobilem více než milionovým zástupem věřících a odebral se na návštěvu svých spolubratrů (foto) do koleje sv. Františka Xaverského (*Collegio Javier*), kterou Tovaryšstvo Ježíšovo ve městě otevřelo v polovině padesátých let. Ve škole s přírodovědeckým a humanistickým zaměřením se dnes učí půl druhého tisíce žáků, ve věku od dvou do 17 let.

"Oběd byl velice příjemný, v rodinném prostředí. Vzpomínalo se na jezuitský život a společné známé, mluvilo se o činnosti koleje a dalších přítomných jezuitách. Tedy velmi prostá, přátelská a bratrská témata mezi řeholníky téže kongregace. Trval poměrně dlouho, určitě více než hodinu. Vše proběhlo klidně, byl to radostný a milý okamžik".

Popisuje **O. Federico Lombardi**. U stolu s Františkem zasedlo dvacet jezuitů ze čtyř různých ekvádorských komunit. Papež dlouze rozmlouval se jednadvadesátiletým španělským spolubratrem O. Franciscem Cortesem Garciou, kterému všichni přezdívají „otec Paquito“. Setkali se po třiceti letech. Někdejší argentinský provinciál Bergoglio s tehdejšími novicmistrem ekvádorské koleje *Javiers* spolupracoval na formaci scholastiků. Papež se kvůli setkání s jezuitskou komunitou vzdal své obvyklé polední siesty a z koleje odjel přímo na letiště. V přímořském Guayaquilu se rozloučil s úporným sluncem a vlhkým vzduchem, aby jej po méně než hodinovém letu v dešti a mlze opět uvítalo hlavní ekvádorské město Quito.

"Překvapuje a ohromuje, že i v tak hrozném počasí byly na ulicích statisíce lidí, kteří lemovali čtyřicetikilometrovou cestu z letiště až do města. Byl to skutečně nesmírný zástup. Papež cestoval malým vozem a velice na něj zapůsobila tato lidská vřelost, hluboká křesťanská láska lidu ke svému pastýři."

Pokračuje vatikánský tiskový mluvčí. Dvě zastávky v centru Quita uzavřely Františkův pondělní program. V jednom z nejlépe zachovaných latinskoamerických městských jader, které bylo společně s polským Krakovem jako první zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO, papež vstoupil do paláce Carondelet, sídla vlády a prezidenta Ekvádorské republiky.

*"Návštěva prezidentského paláce proběhla bez oficiálních promluv, které byly vysloveny již na letišti. Po osobním papežově setkání s prezidentem Correou, které trvalo zhruba půl hodiny, následovalo setkání s prezidentovou rodinou – manželkou, matkou a dětmi. Papež ekvádorské hlavě státu věnoval mozaiku Matky Boží s dítětem. Je to kopie obrazu, který se uchovává v kapli Nejsvětější svátosti římské baziliky sv. Pavla za hradbami a před kterým 22. srpna 1541 sv. Ignác z Loyoly s prvními spolubratry složili slavné řeholní sliby, čímž vzniklo Tovaryšstvo Ježíšovo. Dalším papežovým darem byly dokumenty *Evangelii gaudium* a *Laudato si'*, které jsou základními opěrnými body této cesty a nynějšího pontifikátu. Prezident papeži věnoval krásný obraz kostela Tovaryšstva Ježíšova v Quitu."*

Petrův nástupce poté společně s ekvádorským prezidentem vyšli na balkón prezidentského paláce, odkud papež pozdravil shromážděný zástup a požehnal mu. Velké množství lidí Františka očekávalo také před quitskou katedrálou. V chrámu, ve kterém se snoubí španělský koloniální styl s domorodým uměním, papež nejprve setrval v soukromé modlitbě. Poklonil se také před pamětní deskou, která připomíná mučednickou smrt prezidenta Gabriela Garcíy Morena. **Svatý otec** poté spontánně oslovil obyvatele Quita i celé země:

"Chtěl bych požehnat každému z vás, vašim rodinám a drahým a všemu (...) ekvádorskému lidu, aby v něm nevládla rozdělení, vyloučení, odpis, nýbrž aby všichni byli bratři, začlenili se do tohoto velikého ekvádorského národa a nikdo nezůstal mimo. (...) Dobrou noc a na viděnou zítra!"

Představuji si toto Ježíšovo zašeptání při Poslední večeři na této mši, kterou celebrujeme na Náměstí Dvousetletí. Představme si to společně... Dvě stě let od výkřiku nezávislosti hispánské Ameriky. Bylo to zvolání zrozené z uvědomění si nesvobody, ždímání, drancování a vystavení „nahodilým a střídajícím se konvencím mocných“ (*Evangelii gaudium*, 213).

Chtěl bych dnes tato dvě zvolání sladit ve znamení krásné výzvy k evangelizaci. Nikoli halasnými slovy nebo složitými pojmy, ale svorností zrozené z „radosti evangelia“, která „naplňuje srdce i celý život těch, kdo se setkávají s Ježíšem. Ti, kdo přijímají spásu od něj, jsou vysvobozeni z hříchu, ze smutku, z vnitřní prázdnoty a z osamění“ (*ibid.*, 1), z izolovaného vědomí. My, zde shromáždění, všichni společně u Ježíšova stolu, *stáváme se zvoláním, křikem* zrozeným z přesvědčení, že Jeho přítomnost nás žene k jednotě, „ukazuje krásné obzory a nabízí lákavou hostinu“ (*ibid.*, 14).

„*Otče, ať všichni jsou jedno, aby svět uvěřil*“ (srov. *Jan 17,21*) – takto Ježíš projevil svoji touhu hledě k nebi. V Ježíšově srdci vyvstává tato prosba v kontextu poslání: „Jako jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal do světa“ (*Jan 17,18*). V té chvíli Pán na vlastní těle zakouší to nejhorší z tohoto světa, který přesto miluje až k zbláznění: intriky, nedůvěru, zradu. Neschovává se, ani nenaříká. Také my každodenně zjišťujeme, že žijeme ve světě drásaném válkami a násilím. Bylo by povrchní se domnívat, že rozdělení a nenávisť panují mezi zeměmi či sociálními skupinami. Ve skutečnosti jsou to projevy „rozšířeného individualismu“, který nás vzájemně separuje a staví jedny proti druhým (srov. *Evangelii gaudium*, 99), jsou to projevy rány hříchu v srdci lidí, jehož důsledky dopadají také na společnost a na celé stvoření. Ježíš nás posílá právě do tohoto světa, který nás vyzývá, a naše odpověď není dělat jakoby nic, tvrdit, že nemáme prostředky anebo že nás tato realita přesahuje. Naše odpověď je ozvěnou Ježíšova zvolání a přijímá milost a poslání jednoty.

Tomuto zvolání svobody, které propuklo takřka před 200 lety, nechybělo přesvědčení, ani síla, ale dějiny nám říkají, že mělo rozhodující váhu tehdy, pokud se vystříhalo personalismů, aspirací na jedinečnou autoritu a nedostatečného chápání jiných osvobozujících procesů, které měly odlišné, ale nikoli nutně nepřátelské rysy.

Evangelizace může být nositelem jednoty očekávání, vnímání, snů ba dokonce i určitých utopií. To zajisté může, je to naše víra i volání. „Zatímco se ve světě, zvláště v některých zemích, objevují různé formy válek a střetů, my křesťané trváme na uznávání druhého, hojení ran, budování mostů, navazování vztahů a vzájemné pomoci v nesení břemen jeden druhého“ (*ibid.*, 67). Touha po jednotě předpokládá něžnou a útěšnou radost z evangelizace, přesvědčení, že se máme dělit o nezměrné dobro, které sdílením zapouští kořeny, a člověk, který tuto zkušenost prožil, získává vznešenější vnímání potřeb druhých lidí (srov. *ibid.*, 9). Odtud plyne nezbytnost usilovat na všech úrovních o inkluzi, vyhýbat se egoismům, prosazovat sdílení a dialog, podněcovat spolupráci. „Proto je třeba před svými soupeřícími otevřít vlastní srdce očistěné od nedůvěřivosti... umění důvěřovat druhému má v sobě cosi řemeslného, podobně jako i pokoj má v sobě kus řemesla“ (*ibid.*, 244). Je nemyslitelné, aby zazářila jednota, pokud nás duchovní zesvětštění podněcuje k válce mezi sebou, k neplodnému hledání moci, prestiže, rozkoše či ekonomické zajištěnosti. A to na úkor těch nejchudších, nejvíce vyřazovaných a bezbranných, těch, kdo neztrácejí svoji důstojnost, byť by byli denně biti.

Tato jednota už je misijní působení, „aby svět uvěřil“. Evangelizace nespočívá v proselytismu, který je karikaturou evangelizace! Ta spočívá v přitažlivosti, kterou má naše svědectví pro ty, co jsou daleko, v pokorném přiblížení se těm, kdo se cítí vzdáleni Bohu a církvi, a říká těm, co jsou *a priori* posuzováni a odsuzováni těmi, kdo se považují za dokonalé a čisté! Přiblížit se těm, kdo mají strach nebo jsou lhostejní: „Pán volá také tebe, abys byl součástí jeho lidu, a činí tak s velkou úctou a láskou“ (*ibid.*, 113). Bůh nás totiž respektuje dokonce i v naší nízkosti a v našem hříchu. S jakou pokorou a s jakým ohledem nás volá, popisuje Apokalypsa: „Hle, stojím u dveří a klepu. Chceš-li, otevři. Nenutí, nevylomí zámek, jednoduše zvoní na zvonek, něžně klepe a čeká.“ Takový je náš Bůh.

Poslání církve jakožto svátosti spásy je koherentní s její identitou putujícího lidu, s posláním přivtělit do svého rozvoje všechny národy země.

Čím intenzivnější je společenství mezi námi, tím více bude prospívat misijní poslání (srov. Jan Pavel II., *Pastores gregis*, 22). Uvést církev do misijního poslání od nás žádá, abychom znovu vytvářeli společenství. Nejde tedy pouze o působení navenek; jsme misionáři dovnitř i navenek a jevíme se „jako matka, která vychází vstříc setkání, útulný dům, neustálá škola misijního společenství“ (*Dokument z Aparecidy*, 370).

Tento Ježíšův sen je uskutečnitelný, protože nás posvětil: „Pro ně se zasvěcuji, aby i oni byli posvěceni v pravdě“ (Jan 17,19). Duchovní život evangelizátora se rodí z této hluboké pravdy, která není totéž co nabídka nějaké nábožensky zabarvené útěchy, spirituality tolik rozšířené. Ježíš nás posvěcuje, aby nás podnítil k osobnímu setkání s Ním a s druhými, k nasazení ve světě a k nadšení pro evangelizaci (srov. *Evangelii gaudium*, 78).

Pro nás nepochopitelná niternost Boha se zjevuje v obrazech, které k nám promlouvají o sdílení, komunikaci, darování a lásce. Jednota, ke které nás volá Ježíš, není uniformita, nýbrž „přitažlivá mnohotvará harmonie“ (*ibid.*, 117). Nezměrné bohatství různosti a mnohosti dosahuje jednoty pokaždé, když konáme památku Poslední večeře, vzdaluje od nás pokušení takových návrhů, jež se podobají spíše diktaturám, ideologiím a sektářství. Ježíšova nabídka je konkrétní, netvoří ji myšlenky. Je konkrétní! „Jděte a jednejte také tak“, říká na závěr podobenství o milosrdném Samaritánovi těm, kteří se ptali, kdo je jejich bližní. „Jděte a jednejte také tak.“ Ježíšův návrh nespočívá ani v úpravě na naši míru, v níž my klademe podmínky, volíme účastníky a vyřazujeme ty ostatní. To je elitářská religiozita, nikoli Ježíšova. Ježíš prosí, abychom vytvářeli velkou rodinu, v níž je Bůh naším Otcem a my všichni jsme bratři. Nikdo není vyloučen. Nemá to svůj základ ve sdílení stejných chutí, stejných starostí a talentů. Jsme bratři, protože Bůh nás z lásky stvořil a ze svojí iniciativy určil, abychom byli jeho děti (srov. *Ef* 1,5). Jsme bratři, protože „Bůh nám poslal do srdce Ducha svého Syna, Ducha, který volá: Abba, Otče!“ (*Gal* 4,6). Jsme bratři, protože jsme ospravedlněni krví Ježíše Krista (srov. *Řím* 5,9), přešli jsme ze smrti do života stali se „spoludědici“ zaslíbení (srov. *Gal* 3,26-29; *Řím* 8,17). Toto je spása, kterou uskutečňuje Bůh a kterou církev s radostí hlásá; je součástí onoho „my“, které sahá až k božskému „my“.

Naše volání na tomto místě, které připomíná ono první zvolání svobody, aktualizuje svatý Pavel: „Běda mi, kdybych nehlásal evangelium!“ (1 *Kor* 9,16). Je to stejně naléhavé a nezbytné jako volání, které vyjádřilo touhu po nezávislosti. Má podobné kouzlo a stejně přitažlivý oheň. Bratři, buďte Ježíšova smýšlení. Dosvědčujte bratrské společenství, které září!

Jak by bylo krásné, kdyby všichni mohli obdivovat, jak pečujeme jedni o druhé, jak se vzájemně utěšujeme a doprovázíme! Sebedarování je tím, co vytváří osobní vztahy. Ty nevznikají darováním „věci“, nýbrž darováním sebe. Jakýmkoli darem se nabízí vlastní osoba. „Dát se“ znamená nechat v sobě působit veškerou moc lásky, kterou je Duch Boží, a otevřít se tak Jeho tvořivé síle. A to zvláště ve složitých chvílích, jako onen čtvrtek, kdy věděl, že se proti němu intrikuje a chystá se zrada. On však daroval sebe sama. Ježíš se nám daroval se svým plánem spásy. Člověk, který se dává, opětovně se setkává se svojí pravou identitou Božího dítěte, podobajícího se Otcovi, a ve společenství s Ním, Dárcem života, je bratrem Ježíše, o kterém vydává svědectví. Toto znamená evangelizovat, toto je naše revoluce – protože naše víra je vždycky revoluční – toto je naše nejhlubší a neustálé volání.

Papež František v Ekvádoru - 3. den odpoledne

Quito. 1. Úterní setkání papeže s akademickou obcí a světem školství v Quito.

2. Promluva papeže k občanské společnosti.

3. Střeďeční setkání s kněžími, seminaristy a řeholníky.

1. Jaký typ kultury chceme pro sebe, svoje děti a vnuky?

Bratři v biskupské službě,
Pane rektore,
Vážený představitel,
Drazí profesori a studenti,

Přátelé!

Moc mne těší, že mohu být dnes odpoledne s vámi na této Katolické univerzitě Ekvádoru, která již téměř čtyřicet let úspěšně uskutečňuje a aktualizuje výchovné poslání církve ve službách mužů a žen tohoto národa. Děkuji vám za laskavá slova na uvítanou a za to, že jste se mnou podělili o neklid a naděje, které v sobě zakoušíte tváří v tvář osobním a sociálním výzvám vzdělávání. V evangeliu jsme slyšeli, jak Učitel Ježíš učil zástupy i menší skupinu učedníků a přizpůsoboval se jejich chápavosti. Činil

tak podobenstvími, jako například o rozsévači (Lk 8,4-15), aby mohli rozumět všichni. Ježíš se nesnažil „dávat rozumy“. Naopak, chtěl dosáhnout lidského srdce, jeho důvtipu a života, aby vydalo plody. Podobenství o rozsévači vypráví o kultivaci. Ukazuje druhy půdy, druhy semen, druhy plodů a vztahy, které se mezi nimi tvoří. Již v knize Geneze Bůh šeptal člověku, aby kultivoval a chránil (srov. Gn 2,15).

Dává mu nejenom život, dává mu půdu, tvorstvo. Nedává mu pouze družku a nekonečné možnosti, nýbrž pozvání a poslání. Zve jej k účasti na Svém díle stvoření a říká mu: kultivuj! Svěřuji ti semena, půdu, vodu, slunce, dávám ti ruce tvoje a tvých bratří. Pečuj o ně, je také tvoje. Je to dar, nabídka. Není to něco, co lze získat, koupit. Předchází nás a pokračuje po nás. Je to dar Bohem daný, abychom si jej spolu Ním mohli osvojit. Bůh nechce stvoření pro sebe, aby si hleděl sebe. Zcela naopak. Stvoření je dar, který má být sdílen. Je to prostor, který nám Bůh dává, aby s námi vytvářel, aby vytvářel „nás“. Svět, dějiny a čas je místem, kam přicházíme spolu s Bohem tvořit „nás“, nás s ostatními a se zemí. Náš život v sobě vždycky skrývá toto pozvání, které je více či méně uvědomované a které stále trvá.

Všimněme si však jedné zvláštnosti. Ve vyprávění knihy Geneze je hned vedle slova „kultivovat - obdělávat“ také slovo „chránit - opatrovat“. Každé toto slovo lze chápat pomocí toho druhého. Ruku v ruce. Nekultivuje ten, kdo nepečuje a nepečuje ten, kdo nekultivuje. Jsme nejenom pozváni k účasti na díle stvoření kultivováním, umožňováním růstu a rozvojem, ale jsme také zváni k tomu, abychom o něj pečovali, chránili a opatrovali jej. Toto pozvání je nám dnes naléhavě ukládáno. Nikoli jako pouhé doporučení, ale jako požadavek, který se staví „proti zlu, které zemi působíme nezodpovědným užitím a zneužíváním dober, která do ní vložil Bůh. Vyrostli jsme s myšlenkou, že jsme jejími majiteli a vládci, oprávněni ji plnit. ... Proto patří mezi nejvíce opuštěné a trýzněné chudé naše sužovaná a devastovaná země“ (*Laudato si'*, 2).

Mezi naším životem a naší matkou zemí existuje určitý vztah, existuje mezi naší existencí a darem, kterým nás obdařil Bůh. „Lidské prostředí a životní prostředí přírody upadají společně a nebudeme moci náležitě čelit jejich zhoršování, pokud nebudeme věnovat pozornost příčinám, které souvisejí s lidským a sociálním úpadkem“ (*Laudato si'*, 48). Proto stejně jako říkáme, že „se zhoršují“, můžeme říci, že „se podporují a mohou se proměňovat“. Je to vztah, který chrání určitou možnost a to jak otevření, proměny a života, tak možnost ničení a smrti.

Jedno je jisté: nemůžeme se již dále otáčet zády k realitě, ke svým bratřím, k svojí matce zemi. Není nám dovoleno ignorovat, co se děje kolem nás, jako by určité situace neexistovaly anebo neměly nic co do činění s naší realitou. Už nesmíme, není už lidské zahrávat si se skartační kulturou. Opět mocně zní otázka, kterou Bůh položil Kainovi: „Kde je tvůj bratr?“ Kladu si otázku, zda budeme nadále odpovídat: „Copak jsem já strážcem svého bratra?“ (*Gen 4,9*).

Já žiji v Římě a v zimě je tam chladno. Stává se, že nedaleko Vatikánu naleznou ráno na ulici mrtvého člověka, který zemřel na podchlazení. Žádné noviny o tom nereferují, žádné zpravodajství to nepodá. Ubožák, který umírá zimou a hladem, dnes není tématem pro zpravodajství. Pokles na hlavních burzách o pár bodů je obrovský světový skandál. A já se ptám: Kde je tvůj bratr? A prosím vás znovu každého, abyste si tuto otázku kladli na této univerzitě, na svojí katolické univerzitě: Kde je tvůj bratr?

V tomto univerzitním kontextu by bylo pěkné tázat se po svém vychování ve vztahu k zemi, která křičí k nebi. Naše školy jsou líhnutí, možností a úrodnou půdou, kterou máme chránit, stimulovat a opatrovat. Úrodnou půdou žíznící po životě.

Ptám se spolu s vámi vychovateli: bdíte nad svými studenty a pomáháte jim rozvíjet kritického ducha, svobodného ducha schopného ujmout se péče o dnešní svět? Ducha, který je s to nacházet nové odpovědi na mnohé výzvy, které klade společnost lidstvu? Jste schopni je povzbuzovat k tomu, aby neignorovali realitu, která je obklopuje? A neodhlíželi od toho, co se děje kolem? Jste schopni je k tomu podněcovat? K tomu je třeba vyvést je ven z posluchárny, jejich mysl musí opustit aulu, jejich srdce potřebuje vyjít ven z auly. Jak vystupuje v různých univerzitních programech či rozmanitých výchovně-vzdělávacích oblastech život okolo nás se svými požadavky, otázkami a problémy? Jak generujeme a provázíme konstruktivní diskusi rodící se z dialogu o lidštějším světě? Dialog je slovo, které je mostem, slovem, které staví mosty.

Je to reflexe, která se týká nás všech - rodin, škol, učitelů: jak můžeme pomoci našim mladým k tomu, aby univerzitní diplom nepovažovali za synonymum vyššího statusu, synonymum vyšší mzdy či sociální

prestiže? Jak jim pomůžeme, aby tuto přípravu chápali jako znamení větší odpovědnosti za dnešní problémy, vzhledem k péči o chudé, vzhledem k ochraně životního prostředí.

A spolu s vámi, drazí mladí, jež jste přítomností i budoucností Ekvádoru, semenem transformace této společnosti, chci se ptát: víte, že tento čas na studium, který máte, není jenom právo, ale také privilegium? Kolik přátel, známých i neznámých by chtělo být zde, ale z různých důvodů nemohli? Do jaké míry nám pomáhá naše studium solidarizovat se s nimi? Kladte si tyto otázky, drazí mladí.

Školské komunity mají vitální roli, jsou podstatné při vytváření občanství a kultury. Pozor: nestačí realitu analyzovat a popisovat, je zapotřebí uvádět do života oblasti a místa pravého a vlastního bádání, diskuse, které rodí alternativy existujících problémů, a to zvláště dnes, kdy je zapotřebí konkrétnosti. Vzhledem ke globalizaci technokratického paradigmatu, který sugeruje, že „každý přírůstek moci prostě znamená pokrok, zvýšení bezpečí, užitku, blahobytu, životního elánu, sebevědomí, jako by realita, dobro a pravda spontánně prýštily ze samotné moci technologie a ekonomie,“ (*Laudato si'*, 105), je dnes po vás, po mně, po všech žádáno, abychom s naléhavostí začali reflektovat, zkoumat a prodiskutovávat svoji nynější situaci. Jaký typ kultury chceme či požadujeme nejen pro sebe, ale pro svoje děti, pro svoje vnuky. Tuto zemi jsme zdělili, dostali darem. Uděláme dobře zeptáme-li se: jakou ji chceme zanechat? Jaké ukazatele chceme vtisknout této existenci? „S jakým cílem jsme na tomto světě? Proč jsme se narodili? Proč pracujeme a bojujeme?“ (*Laudato si'*, 160), proč studujeme?

Individuální iniciativy jsou vždy dobré a zásadní, ale stojíme před požadavkem dalšího kroku vpřed. Povzbuzují nás, abychom realitu vnímali organicky, nikoli zlomkovitě a kladli si otázky, které se týkají nás všech, poněvadž „spolu souvisejí“ (*ibid.*, 138). Neexistuje právo vyřazovat.

Život vás vyzývá, abyste jako univerzita, jako výchovné instituce, jako učitelé a studenti odpověděli na tyto dvě otázky: Proč potřebujeme tuto zemi? Kde je tvůj bratr?

Kéž nás inspiruje a provází Duch svatý, protože On nás povolal, pozval, dal příležitost a zároveň odpovědnost vydat ze sebe to nejlepší. Kéž nás obdaří silou a světlem, které potřebujeme. Je to tentýž Duch, který se prvního dne stvoření vznášel nad vodami ve snaze přetvořit, ve snaze darovat život. Tentýž Duch obdařil učedníky mocí Letnic. A tentýž Duch nás neopouští a je s námi zajedno, aby nalézal nové způsoby života. Kéž je naším učitelem a druhem na cestě.

2. Rodina je vzorem spravedlivé společnosti

Drazí přátelé,

Dobrý večer a omluvte mne, že se postavím bokem. Potřebuji ale, aby na papír dopadalo světlo, jinak dobře nevidím.

Těší mne, že jsem s vámi – muži a ženami, kteří zastupujete společnost, politiku a ekonomiku této země a uvádíte ji do pohybu.

Před vstupem do kostela mi pan primátor předal klíče od tohoto města. Mohu tedy říci, že zde, v quitském kostele sv. Františka, jsem doma. Váš projev důvěry a sympatií, s jakými mi otevíráte dveře, mi dovoluje poukázat na některé klíče společného občanského soužití, počínaje tímto společným bytím doma, a tedy rodinným životem.

Naše společnost zvítězí tehdy, když v ní každý člověk a každá sociální skupina budou skutečně vnímat domov. Rodina je domovem pro všechny – rodiče, prarodiče i děti – a nikoho nevyklučuje. Pokud někdo v rodině prochází obtížemi, včetně vážných nesnází, a přestože si je třeba sám zavinil, ostatní mu přicházejí na pomoc, podporují jej, sdílejí jeho bolest. Přichází mi na mysl výjev oněch žen, manželek, které jsem v Buenos Aires při návštěvních hodinách ve vězení viděl stát ve frontě, aby uviděli svého syna nebo manžela. Tito muži se, jednoduše řečeno, nezachovali dobře, ale ženy je neopustily, protože byli součástí jejich domova. Jaké ponaučení nám dávají tyto ženy! Nemělo by to tak být rovněž ve společnosti? Naše sociální vztahy a politické hrátky – nezapomínejme ale, že slovy Pavla VI. je politika jednou z nejvyšších forem milosrdné lásky – se však zakládají spíše na soutěživosti a odpisování. Mé pozice, názory a plány sílí pouze tehdy, pokud se prosadím a jsem schopen druhého porazit, vyřadit. Takto budujeme kulturu odpisu, která dnes nabyla světových rozměrů a šíře.

Je takováto existence rodinou? V rodinách všichni přispívají ke společným projektům, pracují na společném dobru, aniž by popírali jednotlivce, kterého naopak hájí a podporují. Všichni členové rodiny berou za své radosti i bolesti druhých. Toto znamená být rodinou! Kdybychom tak mohli pohlédnout na svého politického odpůrce nebo souseda stejnýma očima, jakýma se díváme na děti, manželky a

manžele, otce a matky, jak by to bylo krásné! Milujeme svou společnost, anebo je pro nás čímsi vzdáleným, anonymním, co se nás netýká a nijak nás nezavazuje? Milujeme svou zemi, společenství, které se snažíme budovat? Milujeme ji pouze v pojmech diskutovaných ve světě idejí? Svätý Ignác – promiňte mi tuto reklamu – ve svých Duchovních cvičeních říká, že láska se projevuje více skutky než slovy. Milujme tedy společnost spíše skutky, než slovy! V každém člověku a konkrétnosti sdíleného života. A dále sv. Ignác říkal, že láska vždycky tíhne ke komunikaci, nikdy k izolaci. Tato dvě měřítka nám mohou pomoci, abychom na společnost pohlédli jinýma očima. A nejenom na ni pohlédli, nýbrž ji vnímali a cítili, přemýšleli o ní, dotýkali se jí, projektovali ji.

Z tohoto citu pak vycházejí prostá gesta, která posilují osobní vztahy. Při různých příležitostech jsem poukázal na důležitost rodiny jako buňky ve společnosti. V rodině lidé získávají základní hodnoty lásky, bratrství a vzájemné úcty, které se tlumočí do základních společenských hodnot – nezištnosti, solidarity a subsidiarity.

První je *nezištnost*. Rodiče chovají lásku ke všem svým dětem, nehledě na jejich povahu. Když ale dítě odmítá sdílet to, co od nich zdarma dostalo, porušuje tento vztah, anebo prožívá jeho krizi, což je běžný jev. První reakce někdy začínají, aniž by si toho matka byla vědoma, ještě v těhotenství. Dítě se začíná chovat divně, chce přerušit vztah, protože se v jeho mysli rozsvítí červené výstražné světélko: Pozor, je tu konkurence. Pozor, nejsi tu sám. Je to zvláštní. Rodičovská láska dítěti napomáhá, aby opustilo své sobectví, naučilo se žít spolu s druhými, dokázalo se něčeho zřici kvůli otevřenosti druhým. Rád ptávám děti: „Když máš dvě karamely a přijde kamarád, co uděláš?“ Obvykle mi odpoví: „Jednu mu dám.“ – „A když máš jednu a přijde tvůj kamarád, co pak?“. Tady ztrácejí jistotu a jejich odpovědi se pohybují v rozmezí od „dám mu ji“ přes „rozdělíme se“ až ke „schovám si ji do kapsy“. Otevřenosti druhým se dítě učí. Ve společenské oblasti to znamená, že bezplatnost není jakýmsi přídatkem, nýbrž nutným požadavkem spravedlnosti. Nezištnost je nezbytným požadavkem spravedlnosti. To, čím jsme a co máme, nám bylo darováno, abychom tím sloužili druhým – gratis jsme dostali, gratis dáváme. Naší úlohou je vydávat plody v dobrých skutcích. Dobra jsou určena všem, a přestože někdo staví své vlastnictví na odiv, také jeho – legitimní - majetek je vždycky zatížen sociální hypotékou. Ekonomické pojetí spravedlnosti založené na principu koupě a prodeje tak překonáme sociálním pojetím hájícím základní právo jedince na důstojný život.

A s ohledem na spravedlnost nesmí být využívání přírodních zdrojů, kterými Ekvádor oplývá, zaměřeno na okamžitý zisk. Uchování bohatství, které jsme dostali, nás zavazuje vůči společnosti jako celku a budoucím generacím, kterým nemůžeme toho bohatství odkázat jako dědictví bez náležité péče o životní prostředí a vědomí bezplatnosti, které vyplývá z nazírání stvořeného. Dnes nás zde doprovázejí bratři z domorodých národů, kteří pocházejí z ekvádorské Amazonie. Je to jedna z oblastí, „které jsou nejbohatší na různé ohrožené, vzácné a méně chráněné druhy. Jsou to místa, která vyžadují zvláštní péči vzhledem k mimořádné důležitosti světového ekosystému, protože mají velmi složitou biodiverzitu, kterou je takřka nemožné kompletně poznat. Jsou-li tyto pralesy zničeny požárem anebo vymýceny za účelem obdělávání, zmizí v několika letech bezpočet druhů anebo se tyto oblasti změny ve vyprahlé pouště“. (*Laudato si'*, 37-38). V těchto místech má Ekvádor – spolu s dalšími zeměmi amazonské skupiny – možnost, jak uplatňovat pedagogiku integrální ekologie. Od svých rodičů jsme zdědili tento svět, ale mějme na paměti, že je také půjčkou budoucích generací, kterým ho musíme předat! Vylepšený! To je nezištnost.

Z *bratrství žitého v rodině* se rodí *společenská solidarita*, která nespočívá jenom v almužně, nýbrž v zodpovědnosti jedněch za druhé. Pokud v druhém člověku spatřujeme bratra, nemůžeme nikoho vyřazovat ani vydělovat.

Ekvádor jako mnohé jiné latinskoamerické země dnes zakouší hluboké společenské a kulturní změny a čelí novým výzvám, které vyžadují účast všech zainteresovaných subjektů. Migrace, soustředění obyvatelstva do měst, konzumismus, krize rodiny, nezaměstnanost a chudoba vedou k nejistotě a napětí, které ohrožují společenské soužití. Stanovy, zákony a plány občanského společenství musí usilovat o inkluzi, dávat prostor dialogu a setkávání, a tak ponechat bolestným vzpomínkám jakýkoli druh represe, neomezeného dohledu a upírání svobody. Naděje v lepší budoucnost vyžaduje, aby občanům, zejména mladým lidem, byly nabízeny reálné možnosti a aby se vytvářela pracovní místa. Tím se zahájí takový ekonomický růst, který se dotkne všech lidí, a nezůstane pouze v makroekonomických statistikách. Bude jej provázet udržitelný rozvoj, který utvoří silné a dobře semknuté sociální tkanivo. Pokud neexistuje solidarita, není to možné. Zmínil jsem mládež a nezaměstnanost. Na světové úrovni je alarmující. V evropských zemích, které byly před několika lety na vysoké úrovni, dnes 40-50% mladé populace – od 25 let níže – trpí nezaměstnaností. Pokud neexistuje solidarita, nevyřeší se to. Řekl jsem salesiánům (v Turíně): „Don Bosco vás založil, abyste

vychovávali, a dnes existuje nouze mezi mládeží, která nemá práci." Je nezbytné připravit je k práci, která jim dá důstojnost, aby si mohli vydělávat na obživu. Tito mladí jsou dnes takzvaně ani ryba, ani rak: ani nestudují, ani nepracují. Jakou mají perspektivu? Závislost, smutek, depresi a sebevraždu – souhrnné statistiky o sebevraždách mladistvých nejsou zveřejňovány - anebo se účastní projektů sociálního šílení, které jim dají alespoň nějaký ideál? Dnes se po nás chce, abychom především solidaritou opatrovali tento třetí odpisový sektor skartační kultury. Prvním jsou děti, protože nejsou chtěné – rozvinuté země mají porodnost téměř nulovou – anebo jsou zabíjeny před narozením. Druhým jsou staří, kteří jsou opouštěni, ponecháváni sobě a zapomíná se, že mají moudrost a uchovávají paměť lidu. Jsou skartováni. A nyní přišla řada na mladé lidi. Komu přenechali místo? Sluhům egoismu, bůžku peněz, který je středem systému drtícího nás všechny.

A konečně se *úcta k druhým lidem, které se učíme v rodině*, tlumočí do sociální oblasti jako *subsidiarita*. Tedy: nezištnost, solidarita a subsidiarita. Pokud přijmeme, že naše volba není nezbytně ta jediná oprávněná, budeme se zdravě cvičit v pokoře. Když uznáme to, co je v druhých dobré, včetně jejich nedostatků, odhalíme bohatství, jakým se vyznačuje různost, a hodnotu komplementárnosti. Lidé a skupiny mají právo na to, aby se ubírali svou cestou, byť je to někdy zavádí k omylům. Občanská společnost je za respektování svobody povolána k tomu, aby podporovala každého člověka a sociálního činitele natolik, aby mohli dostát své vlastní úloze a ve své osobitosti přispět ke společnému dobru. Dialog je nutný a zásadní k tomu, abychom dospěli k pravdě, kterou nelze vnucovat, nýbrž ji hledat v upřímnosti a kritickém duchu. V účastnické demokracii je každá ze sociálních složek zásadním protagonistou tohoto dialogu, ať již se jedná o domorodé obyvatele, afro-ekvádorské skupiny, ženy, občanská sdružení, či všechny, kdo pracují ve veřejných službách pro kolektiv. Jsou podstatnými protagonisty tohoto dialogu, nikoli diváky Stěny, nádvoří a klášterní zahrady tohoto místa nám to výmluvně říkají: spočívají na prvcích kultury Inků a Caranqui, kráse jejich forem a proporcí, svědčí o smělosti jejich různých stylů, které se tu úžasným způsobem prolínají. Umělecká díla, která patří do „quitské školy“, shrnují široký dialog ekvádorské společnosti s jeho úspěchy a chybami. Dnešek je plný krásy, a pokud je pravdou, že v minulosti došlo k omylům a bezprávím, stejně tak i v našich osobních historiích - jak bychom to mohli popřít – můžeme říci, že zmíněné prolnutí září tak překupující životností, že umožňuje hledět do budoucnosti s nadějí.

Také církve chce spolupracovat při hledání obecného dobra svou sociální a výchovnou činností, podporou etických a duchovních hodnot. Chce být prorockým znamením, které vnáší paprsek světla a naděje všem, zejména těm nejpotřebnějším. Lidé se mne často ptají, proč tak často mluvím o sociálních tématech, potřebných a vyloučených lidech. Jednoduše proto, že taková je realita, a odpověď na tuto realitu je středem evangelia. A poněvadž postoj, jaký zaujmeme k této realitě, je zaznamenán v protokolu, podle kterého budeme souzeni: v 25. kapitole Matouše. Děkuji, že jste tady a že mi nasloucháte. Prosím vás, abyste má slova povzbuzení přinesli skupinám, které v různých společenských odvětvích zastupujete. Kéž Pán občanské společnosti, kterou představujete, umožní, aby stále byla vhodným rámcem pro žití těchto hodnot.

3. Návštěvou mariánské národní svatyně El Quinche a setkáním s kněžími, seminaristy, řeholníky a řeholnicemi na prostranství před bazilikou zakončil papež svůj pobyt v Ekvádoru. Za zmínku stojí, že v tomto patnáctimilionovém národě je katolíků 87%. Kněží jak diecézních, tak řeholních je dohromady 2 198, což asi jen o 200 víc než jich má Česká republika. Z hlediska těchto počtů lze proto hovořit o zjevném pastoračním luxusu v našich zemích, kde na jednoho kněze připadá 1700 katolíků, zatímco v Ekvádoru 6 300. Petrova nástupce vřele přivítali kněží, řeholníci a seminaristé a v početním poměru 2:1 samozřejmě také řeholní sestry. František jako obvykle při těchto příležitostech mluvil rovnou od srdce a stejně tak byl temperamentem zdejších kněží a řeholnic také přijat.

Národní mariánské poutní místo El Quinche leží zhruba dvacet kilometrů od letiště, kde se papež krátce před polednem rozloučil s Ekvádorem a nasedl do speciálně upraveného letounu bolívijských aerolinek, který byl zevně i uvnitř vymalován motivy prehistorické kultury *tiahuanaco*. Oficiální uvítání na letišti hlavního bolívijského hlavního města La Paz se konalo po tříhodinovém letu, ve čtyři hodiny odpoledne místního času, zatímco v České republice bylo deset hodin v noci.

Papež František v Bolívii - 1. den

La Paz/ Santa Cruz. 1. Středeční přílet do hlavního města La Paz a uvítací ceremoniál.
2. Setkání s představiteli občanského života a diplomatickým sborem v katedrále v La Paz.

3. Čtvrteční dopolední eucharistie na Náměstí Krista Vykupitele ve městě Santa Cruz za účasti dvou milionů lidí.

1. Ve středu po poledni se papež František rozloučil s Ekvádorem a krátce po tříadvacáté hodině střeoevropského času zahájil na bolívijském letišti El Alto druhou etapu své devítidenní apoštolské cesty po Latinské Americe. El Alto jako satelit hlavního města La Paz leží v nadmořské výšce čtyř tisíc metrů, a proto byl zdejší pobyt Petrova nástupce omezen na pouhé čtyři hodiny. Uvítacího ceremoniálu na letišti se účastnil prezident Mnohonárodního státu Bolívie, Evo Morales, který Františka nazval „papežem chudých“. **Svatý otec** ve své odpovědi ihned vymezil pastorační povahu své návštěvy, poukázal na přírodní krásy a kulturní i etnickou rozmanitost Bolívie a její křesťanské dědictví.

"Je radostné vědět, že kastilština dovezená do těchto krajů dnes žije společně se 36 původními idiomy a mísí se s nimi – stejně jako v národních květech kantuta a patují červená barva se žlutou – tak, aby vydala krásu a jednotu v rozdílnosti. V této zemi a národě silně zakořenilo evangelium, které bylo během dlouhých let světlem lidského soužití, přispívalo k rozvoji národa a podněcovalo jeho kulturu."

Svatý otec ocenil hospodářské, sociální a politické kroky současné Bolívie a vyzval zemi, aby pokračovala v cestě sociální soudržnosti a dbala na celistvé pojetí pokroku, které nevyklučuje nejposlednější.

"Integrovaný pokrok národa obnáší lidský hodnotový růst a shodu o společných ideálech natolik, aby sjednocovaly snahy jejich nositelů, nikoho nevyklučovaly a neodmítaly. Pokud je růst pouze materiální, hrozí nebezpečí návratu k vytváření nových rozdílů. Je tu riziko, že se blahobyt některých vybuduje za strádání jiných. Kromě institucionální transparentnosti tudíž sociální soudržnost vyžaduje úsilí o výchovu občanů."

Takovéto výchovné úsilí má vycházet z přednostní a evangelní volby chudých lidí. „Nelze věřit v Boha Otce, aniž bychom v každém člověku viděli bratra“, zdůraznil papež. Výjimečnou pozornost je přitom nutné věnovat rodině.

"V době, která tíhne k zapomnění či matení základních hodnot, zasluhuje rodina zvláštní pozornost ze strany představitelů odpovědných za obecné dobro. Rodina je základní buňka, která působí na tvorbu pevných společných pout, na kterých se zakládá lidské soužití. Plozením a výchovou dětí zajišťuje budoucnost a obnovu společnosti."

Zvláštní vzpomínku papež věnoval bolívijským emigrantům a svou první promluvu na letišti v El Alto zakončil poukazem na bolívijský pacifismus. „Příští dny v této vlasti míru, která podporuje mírovou kulturu a právo na mír, budou patřit setkání, dialogu a oslavě víry“, řekl František.

Třináctikilometrovou cestu do centra hlavního města lemovaly statisíce věřících, mezi nimi množství dětí v pestrých oděvech domorodých národů. Papežská kolona se krátce zastavila na místě, kde za Mezovy diktatury, v březnu 1980, eskadry smrti zavraždily španělského jezuitu O. Luise Espinala. **Papež František** místo vraždy požehnal a požádal o minutu tiché modlitby:

"Ve vzpomínce na bratra, který se stal obětí zájmů, které si nepřály boj za svobodu Bolívie. Otec Espinal hlásal evangelium a toto evangelium bylo nepohodlné, proto ho odstranili.(...) Evangelium nám však přináší svobodu, osvobozuje nás."

2. Dalším bodem střeoděnního programu byla zdvořilostní návštěva v prezidentském paláci, odkud Petrův nástupce přešel do přilehlé katedrály Panny Marie Královny míru, aby promluvil k představitelům státu, kultury, dobrovolnických organizací a diplomatickému sboru. Budova impozantní katedrály, která byla postavena v polovině 19. století, pojme asi tisíc osob.

Papež František se ve své promluvě zamýšlel nad pojmem obecného dobra nebo obecného blaha, jak jej definoval Druhý vatikánský koncil v pastorální konstituci o církvi v dnešním světě, to znamená nad „souhrnem podmínek společenského života, které jak skupinám, tak jednotlivým členům dovolují úplnější a snazší dosažení vlastní dokonalosti“ (*Gaudium et Spes*, 26). I v této promluvě sáhl Petrův nástupce k poslednímu textu sociální nauky církve, tedy k encyklice *Laudato si'*, aby poukázal na propojenost přírodního a sociálního prostředí, ale zároveň politiky a ekonomiky:

„Poněvadž je všechno propojeno, potřebujeme jeden druhého. Pokud je politika ovládána finančními či ekonomickými spekulacemi a řídí se pouze technokratickým a utilitaristickým paradigmatem maximální produkce, nebude možno chápat a tím méně řešit velké problémy, které doléhají na lidstvo.“

„Musíme se mít na pozoru – pokračoval dále papež František - protože si velmi snadno zvykáme na prostředí nerovnosti, která nás obklopuje a jejíž projevy jsme přestali vnímat. Aniž to postřehneme, zaměňujeme tak „obecné dobro“ za „blahobyt“. Krok za krokem se vytrácí ideál obecného dobra a mění se na blahobyt, zejména, těšíme-li se z něho my, a ne ti druzí. Blahobyt týkající se pouze materiální hojnosti tíhne k egoismu a k obraně stranických zájmů, nemyslí se na druhé a podléhá se konzumismu. Takto pojatý blahobyt pak namísto toho, aby pomáhal, stává se nositelem možných konfliktů a sociálního rozkladu; stává se dominantní perspektivou, plodí zlo korupce, která deprimuje a velice škodí. Obecné dobro je však nadřazeno součtu jednotlivých zájmů; přechází od toho, co je „lepší pro mne“, k tomu, co je „lepší pro všechny“, a obsahuje všechno, co působí soudržnost lidu: společné cíle, sdílené hodnoty, ideály umožňující pozvedat zrak nad individuální horizonty.“

„Bolívie prochází historickým obdobím. Politika, svět kultury a náboženství jsou součástí krásné výzvy k jednotě. V této zemi, jejíž dějiny byly zatemněny vykořisťováním, chamtivostí, četnými egoismy a sektářskými obzory, dnes nastalo období integrace. Touto cestou je třeba jít. Bolívie dnes může vytvářet, je schopna svým bohatstvím vytvářet nové kulturní syntézy. Jak krásné jsou země, které překonají chorobnou nedůvěru a integrují odlišnosti, a činí z této integrace nový faktor rozvoje. Bolívie je svojí integrací a svým hledáním jednoty povolána být přitažlivou mnohotvárnou harmonií, harmonií, která vede na cestu k velké vlasti.“

Řekl v závěru svojí promluvy Petrův nástupce s odkazem na pojem, který vyjadřuje ideu jednotného latinskoamerického kontinentu. Hned po tomto setkání se papež vydal z hlavního města La Paz do města Santa Cruz, kam jej po hodinu a čtvrt trvajícím letu dopravil opět letoun Bolívijských aerolinek.

3.Svaté přijímání nám umožňuje vycházet z individualismu

Přišli jsme z různých míst, regionů a zemí, abychom slavili živou přítomnost Boha mezi námi. Vyšli jsme před několika hodinami ze svých domů a obcí, abychom mohli být spolu jako svatý Boží lid. Kříž a obraz misie nám připomínají všechny komunity, které se v Ježíšově jménu zrodily na této zemi, kterou jsme zdědili po předcích.

Evangelium, které jsme právě slyšeli, popisuje situaci hodně podobnou té, kterou nyní prožíváme. Jako ony čtyři tisíce lidí toužíme naslouchat Ježíšovu Slovu a přijmout Jeho život. Oni včera a dnes my, společně s Učitelem, Chlebem života.

Dojímá mne, když vidím matky, které mají na zádech svoje děti. Jako tady mnohé z vás. Nesou na sobě život, budoucnost svého lidu. Nesou důvody svojí radosti, svých nadějí. Nesou požehnání plodů země. Nesou práci svých rukou. Rukou, které utvořily přítomnost a spřádají budoucí očekávání. Nesou však na svých zádech také zklamání, smutek a hořkost, nespravedlnost, která se zdá být bez konce a jizvy neuskutečněné spravedlnosti. Nesou na sobě radost a bolest svojí země. Nesete paměť svého lidu, protože lid má paměť, a ta se předává z pokolení na pokolení; národy mají putující paměť.

A nezřídka cestou pociťujeme únavu. Nezřídka se nám nedostává sil k udržování živé naděje. Kolikrát jen prožíváme situace, které umrtvují naši paměť a oslabují naději, a postupně se vytrácejí důvody naděje. Začíná na nás dorážet smutek, který je individualistický a obírá nás o paměť toho, že jsme milovaným a vyvoleným lidem. Tato ztráta nás rozkládá, vede k uzavírání se vůči druhým, zejména těm nejhudším.

Můžeme se nám stát to, co se stalo kdysi učedníkům, když uviděli množství lidí, kteří tam přišli. Žádali Ježíše, aby je propustil a poslal domů, protože nebylo možné dát všem těmto lidem najíst. Vzhledem k tolikerému hladu ve světě lze říci: „Promiňte, nedá se to“; tomu nelze čelit; a tak se začíná beznadějně vkrádat do našeho srdce.

V srdci, které nedoufá, snadno získá prostor logika, která hodlá panovat v celém dnešním světě. Logika, která se snaží převést všechno na plně obchodovatelný předmět směny či spotřeby. Logika, která chce ponechat prostor některým a vyřadit všechny, kdo „neprodukují“, jsou pokládáni za nezpůsobivé a nehodné, protože se to zdánlivě „nedá“. Ježíš nám znovu říká: „Není třeba je vylučovat. Není třeba, aby odcházeli. Dejte jim najíst vy.“

Tato výzva k nám dnes mocně promlouvá: „Není třeba, aby někdo odcházel; konec odepisování, vy sami jim dejte najíst.“ Ježíš nám to říká na tomto náměstí. Ano, dost skartací, vy jim dejte najíst. Ježíšova vize neakceptuje logiku či vizi, která vždycky „zatíná tipec“ tomu nejslabšímu, tomu, kdo je v největší nouzi. Ježíš přijímá „sázku“, sám dává příklad a ukazuje nám cestu. Ukazatele lze shrnout třemi slovy: *vezme* trochu chleba a pár ryb, *požehná* je, láme a *rozdává*, aby se o ně učedníci rozdělili s druhými. Takový je postup zázraku. Zajisté se nejedná o magii či idolatrii. Ježíš těmito třemi činy dovede přetvořit logiku skartace na logiku komunikace, na logiku komunity. Chtěl bych krátce poukázat na každý z těchto činů zvlášť.

Vezme. Začíná tím, že bere život těch, co jsou Jeho, velice vážně. Dívá se jim do očí a tak rozumí jejich životu, jejich cítění. Vidí v těch pohledech, co v paměti a srdci jeho lidu tepe a co tepat přestalo. Bere to v úvahu a hodnotí. Oceňuje všechno dobré, co mohou nabídnout, veškeré dobro, na kterém lze stavět. Nemluví však o předmětech, kulturních statcích nebo ideách, nýbrž o lidech. Autentické bohatství společnosti se měří životem lidí, měří se starými lidmi schopnými předávat svoji moudrost a paměť svého lidu těm nejmenším. Ježíš nepřezírá něčí důstojnost pod záminkou, že nemá co dát nebo co sdílet. Bere všechno, co přichází.

Žehná. Ježíš bere a nebeský Otec žehná. Ví, že tyto dary jsou darem Božím. Proto je nepovažuje za „ledasco“, protože veškerý život se rodí z milosrdné lásky. Uznává to. Jde za pouhé zdání a gestem žehnání a chvály žádá svého Otce o dar Ducha svatého. Žehnání v sobě zahrnuje tento dvojitý pohled, totiž poděkování a proměnění. Je to uznání, že život je vždycky obdarováním, darem, který získává násobnou sílu, vloží-li se do rukou Božích. Náš Otec nic neodnímá, všechno rozmnožuje.

Dává. U Ježíše není braní, které by nebylo požehnáním, a neexistuje žehnání, které by nebylo dáváním. Požehnání je vždycky také poslání, má účel sdílet a společně se dělit o to, co bylo přijato, poněvadž jedině v odevzdání a ve sdílení nacházíme jakožto lidé zdroj radosti a zakoušíme spásu. Ruce, které Ježíš pozvedá, aby Bůh z nebe žehnal, jsou tytéž, které rozdávají chléb hladovějícím zástupům. Můžeme si představit, můžeme si nyní představit, jak z ruky do ruky putoval chléb a ryby, až došlo na ty nejvzdálenější. Ježíš umí z těch, co jsou Jeho, vytvářet proud; všichni se dělili o to, co měli, a umožňovali, aby se to stalo darem pro druhé, najedli se tak dosyta a neuvěřitelné množství ještě zbylo. Seshbírali ještě sedm košíků zbylých kousků. Paměť vzatá do rukou, požehnaná a rozdaná vždycky lid nasycuje.

Eucharistie je „Chléb daný k životu světa“, jak říká motto 5. eucharistického kongresu, který dnes zahajujeme a který se bude konat v Tarija. Svátost sv. přijímání nám umožňuje vycházet z individualismu, abychom společně prožívali následování a jistotu, že to, co máme a co jsme, je-li přijato, požehnáno a rozdáno, stává se mocí Boží, mocí Jeho lásky chlebem života pro druhé.

Církev slaví eucharistii, slaví památku Páně, Pánovu oběť, protože církev je společenstvím konajícím památku. Proto - věrna příkazu svého Pána - pokaždé opakuje: „To konejte na mou památku“ (Lk 22,19). Od pokolení do pokolení v nejrůznějších koutech naší země aktualizuje a realizuje mystérium Chleba života. Zpřítomňuje jej a nabízí. Ježíš chce, abychom měli účast na Jeho životě a aby se naším prostřednictvím tento život šířil v naší společnosti. Nejsme izolovaní a separovaní lidé, nýbrž Lid, který tuto památku aktualizuje a neustále nabízí.

Život konající památku potřebuje ostatní, vztahy, setkání i skutečnou solidaritu schopnou vejít do logiky přijetí, žehnání a dávání, do logiky lásky.

Maria, která jako mnohé z vás, nosila s sebou paměť svého lidu, život svého Syna, zakoušela v sobě samé Boží velikost a s jáсотem velebila Toho, který „hladové sytí dobrými věcmi“ (srov. Lk 1,53), ať je nám dnes příkladem, jak se svěřovat dobrotě Pána, který koná velké věci prostřednictvím svých nepatrných služebníků.

Papež František v Bolívii - 2. a 3. den

Santa Cruz. Ve čtvrtek odpoledne, druhém dni papežova pobytu v Bolívii, byly na programu dva body. Nejprve se setkal s kněžími a zasvěcenými osobami v salesiánském centru v Santa Cruz (1.) a potom ve zdejší veletřní paláci vystoupil papež na světovém setkání představitelů skupin neformální ekonomiky, tzv. lidových hnutí (2.).

V pátek dopoledne navštívil papež věznic, setkal se s bolivijskými biskupy, rozloučil se s Bolívií a ve 13 hodin tamějšího času (19 SEČ) se vydal na poslední etapu své apoštolské cesty do Paraguaye.

1. Být vděčnými svědky milosrdenství, které nás proměňuje

Drazí bratři a sestry,

Těší mne, že se mohu setkat s vámi a podělit se o radost, která naplňuje srdce a život Ježíšových učedníků-misionářů. Vyplývalo to z úvodních slov mons. Roberta Bordiho i ze promluv otce Miguela, sestry Gabriely a seminaristy Damiana. Díky, že jste se podělili o zkušenost svého povolání.

V úryvku z Markova evangelia (10,46-52) jsme vyslechli také zkušenost dalšího učedníka, Bartimea, který se přidal ke skupině Ježíšových následovníků. Byl to učedník poslední chvíle, protože to byla poslední Ježíšova cesta z Jericha do Jeruzaléma, kam šel, aby byl zajat. Slepý žebrák Bartimaios seděl u cesty, stranou, a když se dověděl, že přichází Ježíš, začal volat.

Kolem Ježíše byli apoštolové, učedníci a ženy, kteří jej jako obvykle následovali a s nimiž za svého života chodil po cestách Palestiny hlásat Boží království. A byl tam velký zástup. Můžeme to s menší nadsázkou tlumočit tak, že spolu s Ježíšem šli biskupové, kněží, řeholnice, seminaristé a laici – všichni, kteří Jej následovali a naslouchali Mu, a věřící lid Boží.

Silně tu vystupují do popředí dvě skutečnosti a přitahují pozornost. Na jedné straně volání žebráka a na druhé různé reakce učedníků. Pomysleme na různé reakce biskupů, kněží, řeholnic a seminaristů na volání, které slyšíme či neslyšíme. Evangelista chtěl patrně ukázat, s jakou odezvou se setkalo Bartimeovo volání v životě lidí a Ježíšových následovníků. Jak reagují na bolest toho, který sedí u cesty, pohroužen ve svojí bolesti a nikým nepovšimnut. Nanejvýš dostane almužnu, ale nepatří do kruhu těch, kdo následují Pána.

Odpovědi na volání žebráka jsou tři. Mohli bychom je vyjmenovat slovy samotného evangelia: *přecházet – mlč – buď dobré mysli, vstaň!*

1. *Přecházet*. Přecházejí zpovzdálí, někteří proto, že nenaslouchají. Byli s Ježíšem, viděli Ježíše, chtěli Ježíše slyšet a nenaslouchali. Přecházení je ozvěnou lhostejnosti. Přechází se kolem problémů, jen aby se nás netýkaly. Není to můj problém. Neslyšíme je, nerozpoznáváme je. Je to pokušení považovat bolest za přirozenou, zvyknout si na nespravedlnost. Ano, existují takoví lidé. Já jsem tady s Bohem, se svým zasvěceným životem, jsem Ježíšem povolán ke službě. Ano, je přirozené, že existují nemocní, chudí a existují trpící lidé. Je tedy přirozené, že nevzbuzuje moji pozornost volání a žádost o pomoc. Zvyk. Říkáme si: to je normální, vždycky to tak bylo. Jen když se to netýká právě mě. Tato ozvěna vychází z obrněného, uzavřeného srdce, které ztratilo schopnost žasnout a přichází tudíž o možnost změnit se. Kolika z nás, kteří následujeme Ježíše, hrozí, že ztratíme svoji schopnost žasnout. I vzhledem k Pánu. Úžasu z první setkání ubývá a může se to přihodit komukoli. Stalo se to i prvnímu papežovi: „Pane, ke komu půjdeme. Ty máš slova věčného života!“ – řekl a pak jej zradil, zapřel. Vytratil se úžas. Je to proces navykání. Takové srdce si zvykne přecházet kolem a nevystavovat se dotyku. Je to existence, která přechází z jedné strany na druhou, a neumí se sžít se svým lidem.

Mohli bychom to nazvat spiritualitou *zappingu* (neustálé přepínání televizních programů – pozn. př.). Přichází a přechází, nikdy se nezastaví. To jsou ti, kdo sledují poslední novinky, poslední *bestsellery*, ale nedokáží mít kontakt, navázat vztah a nechat se strhnout. Ani svým Pánem, kterého následují. Hluchota totiž narůstá.

Mohli byste mi říci: „Otče, oni však sledovali Mistrova slova. Naslouchali mu.“ Myslím, že se zde dotýkáme jednoho z nejnáročnějších bodů křesťanské spirituality. Evangelista Jan nám připomíná: jak může někdo milovat Boha, kterého nevidí, když nemá rád svého bratra, kterého vidí? (srov. 1 Jan 4,20b). Mysleli si, že naslouchají Mistrovi, ale také interpretovali, a Mistrova slova procházela také zkumavkou jejich obrněného mozku. Rozdělovat tuto jednotu naslouchání Bohu a naslouchání bratru je jedním z velkých pokušení, která nás, kteří Ježíše následujeme, provázejí celou cestu. A musíme si toho být vědomi. Stejně jako nasloucháme svému Otci, musíme naslouchat věřícímu Božímu lidu. Nečiníme-li tak stejnýma ušima, stejnou schopností slyšet a stejným srdcem, něco se zlomilo.

Přecházet kolem a neslyšet bolest našeho lidu, nezakořenit v jeho životě, v jeho zemi, je jako naslouchat Božímu Slovu a nedovolit, aby zakořenilo v našem nitru a mohlo tak vydat plody. Rostlina, dějiny bez kořenů – to je vyprahlý život.

2. *Mlč!* To je druhý postoj k Bartimeovu volání. Mlč, neotravuj, neruš. Máme komunitní modlitbu, prožíváme duchovní povznesení, neruš! Na rozdíl od toho předešlého, tento naslouchá, poznává a kontaktuje volání druhého. Ví, že je zde, a reaguje velice prostě: výtkou. Jsou biskupové, kněží a řeholnice, kteří hrozí zdviženým prstem. Kolikrát jen je ubohý lid Boží napomínám, protože Ježíšův následovník či následovnice mají špatnou náladu nebo osobní problém. To je postoj těch, kteří Boží lid nepřetržitě napomínají, plísni a okřikují ho, aby mlčel. Je však třeba pohladit, vyslechnout a říci, že Ježíš nepřestává mít rád. A místo toho se říká: „Ne to nelze. Paní, odejděte s tím plačícím dítětem z kostela, když mám kázání.“ Jako by pláč dítěte nebyl jímavým kázáním.

Je to drama izolovaného vědomí oněch učedníků a učednic, kteří si myslí, že Ježíšův život je pouze pro ty, kteří se považují za způsobilé. Základem je hluboké pohrdnutí věřícím Božím lidem: „Co tento slepec“ Ať zůstane, kde je.“ Zdá se, jako by bylo správné, že prostor mají jenom ti „autorizovaní“, „kasta odlišných“, která se od svého lidu pozvolna odděluje a odlišuje. Pojali identitu jako nadřazenost. Identita spočívající v příslušnosti se tak povyšuje. Už nejsou pastýři vedoucí týmu: „Já jsem došel až sem, ty zůstaň na svém místě.“

Naslouchají, ale necítí, vidí, ale nespátřují. Dovolím si jednu historiku, kterou jsem prožil někdy roku 1975 ve tvé diecézi (*obrací se a ukazuje na jednoho z přítomných biskupů*). Učinil jsem jeden slib k Pánu (Señor del Milagro), že budu chodit do Salty na pouť, učiní-li zázrak a pošle 40 noviců. Poslal jich 41. Dobře. Potom po koncelebraci jako v každé poutní svatyni, kde je jedna mše za druhou, jsem šel zpovídat. Mluvil jsem s jedním knězem, který mne provázel, a jedna velmi prostá paní – nevím odkud byla – jedna z těch, které se vydávají na několika denní pouť na tamější slavnost, položila otázku tomu knězi: „Otče, požehnáte mi?“. „Byla jste na mši paní?“ – „Ano, otče.“ – „Dobře, to je Boží požehnání pro všechny.“ – „Ano, otče, ano, otče“ – „A na závěr je také požehnání...“ – „Ano, otče, ano, otče.“ – V té chvíli přišel jiný kněz, a oslovil je a začali mluvit spolu. K paní se obrátili zády a ona – nevím, jak se jmenovala, nazvěme jí „Ano, otče“ – oslovila mne: „Otče, požehnáte mi?“. Kdo kladou Božímu lidu překážky, rozdělují ho. Naslouchají, ale necítí, vidí, ale nespátřují. Nezbytnost odlišit se zablokovala jejich srdce. Potřeba říkat si: já nejsem jako on, jako oni, je vzdálila nejenom od volání či pláče jejich lidu, ale především od důvodů radosti. Smát se s těmi, kdo se smějí, plakat s těmi, kdo pláčí - to je součást tajemství kněžského a řeholního srdce.

3. *Bud' dobré myslí, vstaň!* A nakonec máme třetí ozvěnu. Echo, které nevzniká pouze v důsledku Bartimeova volání, ale pozorováním toho, jak reagoval na volání slepého žebráka Ježíš. Je to echo, které se mění na Slovo, pozvání, změnu, je to nová nabídka vzhledem k našim přístupům ke svatému Božímu lidu.

Narozdíl od ostatních, kteří přecházeli kolem, evangelium podává, že se Ježíš zastavil a ptal, co se děje. Zastavil se před voláním člověka. Vychází z anonymity zástupu, aby jej identifikoval, a tak se jej ujal. V hloubi se s ním sžívá. A namísto toho, aby jej umlčel, ptá se jej: Co chceš, abych pro tebe udělal? Nijak neodlišuje, neodděluje, ani neurčuje, zda dotyčný je či není oprávněn mluvit. Stačí pouze tato otázka, rozpoznává jej, chce mít účast na životě tohoto člověka a vzít na sebe jeho úděl. Krok za krokem mu tak navrácí důstojnost, kterou ztratil, včleňuje ho (inkluzí). Místo aby na něho hleděl zvnějšku, má odvahu se identifikovat s jeho problémy a tak ukázat proměňující moc milosrdenství. Neexistuje soucit – nikoli pietismus, ale soucit, který se nezastaví, nenaslouchá a nesolidarizuje s druhým. Pokud se nezastavíš, necítíš „spolu s“ a nemáš božský soucit. Neexistuje soucit, který nenaslouchá. Soucit není *zapping*, neumlčuje bolest. Naopak, je to logika vlastní lásce. Je to logika, která není soustředěna na strach, ale na svobodu, která se rodí z lásky a klade dobro druhých nade vše. Je to logika, která se rodí z nebojácného přiblížení se bolesti našeho lidu, třebaže častokrát nebude moci než stát po boku a proměňovat tu chvíli v možnost modlitby.

Toto je logika učednictví, takto působí Duch svatý s námi a v nás. Toho jsme svědky. Jednoho dne nás Ježíš spatřil, jak sedíme u cesty, pohroužení do svých bolestí, ve svojí ubohosti, ve svojí lhostejnosti. Každý máme nějakou starou historii. Neumlčel naše volání, ale zastavil se, přiblížil a tázal se, co pro nás může udělat. A díky mnoha svědkům, kteří nám řekli: „Bud' dobré myslí, vstaň!“, se nás postupně začala dotýkat milosrdná láska, ona proměňující láska, která nám umožnila spatřit světlo. Nejsme svědky nějaké ideologie, nějakého receptu či způsobu, jak dělat teologii. Jsme svědky uzdravující a milosrdné Ježíšovy lásky. Jsme svědky jeho konání v životě našich komunit.

Toto je pedagogika Mistra, takovouto pedagogiku používá Bůh pro svůj lid. Přejít od lhostejnosti *zappingu* k odvaze onoho „Bud' dobré myslí, vstaň. Mistr tě volá!“ (*Mk 10,49*). Nikoli proto, abychom byli speciální, lepší, nikoli proto, abychom byli Božími funkcionáři, ale pouze proto, abychom

byli vděčnými svědky milosrdenství, které nás proměňuje. A pokud se tak žije, dostaví se radost a veselí. Shoduje se tím, co řekla tady sestra (*ukazuje na jednu řeholnici*) o radě svatého Augustina: „Zpívej a putuj!“ Radost, přichází z dosvědčené proměňující radosti.

Nejsme na této cestě sami. Pomáháme si příkladem a modlitbou navzájem. Máme kolem sebe nesmírné množství svědků (srov. *Žid 12,1*). Vzpomeňme na bl. Nazarii Ignácii od svaté Terezie od Ježíše, která zasvětila svůj život hlásání Božího království v péči o staré lidi, „talířem chudého“ pro ty, kdo neměli, co jíst, otevíráním školek pro sirotky, nemocnic pro raněné z války a také založením ženského patronátu na podporu žen. Vzpomeňme také na ctihodnou Virginii Blanku Tardío, cele oddanou evangelizaci a péči o chudé a nemocné lidi. Oni a mnozí jiní jsou nám podnětem v naší cestě. Jdeme dál s pomocí Boží a ve spolupráci se všemi. Pán nás používá, aby Jeho světlo dosáhlo všech koutů země.

Kupředu, „zpívat a putovat“. A během zpěvu a pouti se prosím modlete se za mne. Mám to zapotřebí. Děkuji.

Globální sociálně-ekonomický systém útočí na Ježíšův plán

Dobré odpoledne všem,

Před několika měsíci jsme se sešli v Římě a dobře si toto první setkání pamatuji. Od té doby jsem vás nosil ve svém srdci a ve svých modlitbách. Jsem rád, že vás tady znovu vidím, že diskutujete o tom, jak nejlépe překonat závažné nespravedlnosti, jimiž na celém světě trpí ti, kteří jsou vytlačováni ze společnosti. Děkuji panu prezidentovi Evo Moralesovi za jeho tak rozhodný postoj, kterým nás provází.

Tenkrát v Římě jsem pocítil něco velmi krásného: bratrství, rozhodnost, nasazení, žízeň po spravedlnosti. Dnes v Santa Cruz de la Sierra cítím znovu totéž. Díky za toto všechno. Dozvěděl jsem se od kardinála Turksona, předsedy Papežské rady *Iustitia et Pax*, že v církvi je mnoho těch, kdo se cítí spřízněni s lidovými hnutími. *Velice mne to těší*, že vidím církev, jak otevírá dveře vám všem, provází vás a zapojuje se do lidových hnutí. Vybízím všechny biskupy, kněze a laiky, včetně sociálních organizací na městských a venkovských periferiích, aby toto setkání prohloubily.

Bůh nám dnes umožňuje nové setkání. Bible nám připomíná, že Bůh naslouchá volání svého lidu a také já chci své volání připojit k vašemu: země, dům a práce pro všechny naše bratry a sestry. Řekl jsem to a opakuji, jsou to posvátná práva. Stojí za to, stojí za to za ně bojovat. Kéž se volání těch, kdo jsou ze společnosti vytlačováni, rozšíří po Latinské Americe a po celé zemi.

1. Začněme uznáním, že potřebujeme změnu. Chci upřesnit, aby nedošlo k nedorozumění, že mluvím o problémech, které jsou společné všech obyvatelům Latinské Ameriky a vůbec celému lidstvu. Problémech, které mají globální ráz a které dnes žádný stát není s to sám vyřešit. *Po tomto objasnění navrhuji položit si následující otázky:*

Umíme uznat, že se ve světě věci nevyvíjejí dobře, když existuje tolik rolníků bez půdy, mnoho rodin bez obydlí, mnoho pracujících bez práv, mnoho lidí raněných ve své důstojnosti? Uznáváme, že se věci nevyvíjejí dobře, když propuká tolik nesmyslných válek a v našich čtvrtích narůstá bratrovražedné násilí? Dovedeme uznat, že se věci nevyvíjejí dobře, když půda, voda, vzduch a všechny stvořené bytosti jsou v neustálém ohrožení? Řekněme tedy bez bázně: *potřebujeme a chceme změnu.*

V dopisech a na setkáních jste mne informovali o mnoha nespravedlnostech a sociálních exkluzích, jež zakoušíte v každé pracovní činnosti, v každé čtvrti a v každém kraji. Jsou mnohé a různé, tak jako jsou mnohé a různé způsoby, jak se s nimi vyrovnat. Je zde však neviditelné vlákno, které veškerou tuto sociální exkluzi spojuje. Umíme jej rozeznat? Nejedná se totiž o izolované problémy. Ptám se, zda jsme s to rozpoznat, že tyto ničivé skutečnosti odpovídají určitému systému, který nabyl globálního rozsahu. *Dovedeme rozpoznat, že tento systém zavedl logiku zisku za každou cenu, aniž by myslel na sociální exkluzi nebo ničení přírody?*

Je-li tomu tak, pak *trvám na tom*, abychom to řekli beze strachu: chceme změnu, opravdovou změnu, změnu struktur. Tento systém už neobstojí, je nesnesitelný pro rolníky, pracující, komunity, vesnice... A nesnese jej už Země, sestra a Matka Země, jak říkával svatý František.

Chceme změnu ve svých životech, v našich čtvrtích, v minimální mzdě, v naší nejbližší realitě; a také změnu, která zasáhne celý svět, protože planetární provázanost dnes vyžaduje globální odpovědi na lokální problémy. *Globalizace naděje*, která se rodí z lidu a vyrůstá z chudých, musí nahradit globalizaci lhostejnosti a globalizaci sociální exkluze!

Dnes bych se chtěl spolu s vámi zamyslet nad změnou, kterou chceme a které je zapotřebí. Víte, že jsem nedávno psal o problémech změny klimatu. Tentokrát chci však mluvit o změně v jiném smyslu. *O pozitivní změně, o změně, která nám prospěje, o změně, kterou můžeme nazvat výkupnou.* Potřebujeme ji totiž. Víím, že hledáte změnu a nejenom vy. Na různých setkáních a cestách jsem zjistil, že existuje mohutné očekávání, touha po změně u všech národů světa. I uvnitř této zmenšující se menšiny, která si myslí, že má z tohoto systému prospěch, vládne nespokojenost a především smutek. Mnozí očekávají změnu, která je osvobodí z tohoto individualistického smutku, který z nich dělá otroky.

Čas, bratři a sestry, zdá se, že čas se chýlí ke konci; nestačilo, že bojujeme mezi sebou, ale došli jsme k tomu, že jsme se rozzuřili proti vlastnímu domu. Vědecká komunita dnes přijímá to, co již dlouho tvrdí pokorní: vznikají možná nevratné škody na ekosystému. Jsou neurvale trestány země, komunita i lidé. A po mnoha bolestech, úmrtích a tolikerém zmaru je cítit zápach toho, co Basil z Cesareje – jeden z prvních církevních teologů – nazýval „dřevobíjí výkaly“. Vládne bezuzdná žádostivost peněz. A služba obecnému dobru se stává druhotnou. Jakmile se kapitál stane idolem a řídí všechna rozhodnutí lidí, jakmile žádost po penězích kontroluje celý sociálněekonomický systém, ničí společnost, zavrhuje člověka. činí z něj otroka, ničí mezilidské bratrství, staví lid proti lidu a jak je vidět ohrožuje také náš společný dům.

Nechci prodlužovat popis negativních účinků této subtilní diktatury: vy je znáte. A nestačí ani označit strukturální příčiny soudobého sociálního a ekologického dramatu. Trpíme určitým diagnostickým excesem, který nás přivádí k mnohmluvnému pesimismu nebo k zahrnutí v negativismu. Při pohledu na každodenní černou kroniku nabýváme přesvědčení, že nelze dělat nic a zajímat se pouze o sebe a malý rodinný a citový kruh.

Co mohu dělat já, sběrač papíru, probírající se věcmi, sběrač odpadků a recyklátorka tváří v tvář problémům tak velkým, když vydělám sotva na jídlo? Co mohu dělat já rolník, pouliční prodavač, dopravce, vyloučený pracovník, který postrádá práva pracujících? Co mohu dělat já, rolnice, indián, rybář, který sotva přežívá pod jařmem velkých podniků? Co mohu dělat ze své osady, ze svého baráku, ze svojí čtvrti, ze svojí fabriky, když jsem denně diskriminován a vytlačován na okraj? Co může dělat tento student, tento mladík, tento bojovník, tento misionář, který se protlačuje čtvrtěmi a ulicemi se srdcem plným snů, ale téměř bez žádného řešení jejich problémů? Mnoho! Můžete dělat mnoho. Vy, ti nejponiženější, vykořisťovaní, chudí a vyloučení, můžete dělat mnoho. *Odvážím se říci, že budoucnost lidstva je z velké části ve vašich rukou, ve vaší schopnosti organizovat a prosazovat kreativní alternativy při každodenním hledání „třech P“ (práce, příbytek, půda) a také ve vaší aktivní účasti na velkých procesech národní, regionální a globální změny. Nezhleďte se!*

2. Vy jste rozsévající změny. Tady v Bolívii jsem slyšel jeden výraz, který se mi moc líbil „proces změny“. Změny pojaté nikoli jako něco, co se jednoho dne stane, protože byl přijat ten či onen politický krok anebo protože vznikla ta či ona sociální struktura. Máme bolestnou zkušenost, že změna struktur, kterou neprovází upřímná konverze postojů a srdce, vede dříve či později k byrokratizaci, korupci a porobě. Proto se mi moc líbí obraz procesu, kde nadšení pro setbu a klidné zavlažování toho, co uvidí vyrůst jiní, nahradí úzkostnou starost o obsazování volných prostorů moci a vyhlížení bezprostředních výsledků. Každý z nás není nic než vzájemně se v čase ovlivňující částí tohoto složitého a rozmanitého celku; lidmi, kteří bojují o smysl, účel, dobrý a důstojný život.

Vy jako lidová hnutí na sebe berete odjakživa existující úkoly a děláte to z podnětu bratrské lásky, která se staví proti sociální nespravedlnosti. Hledíme-li do tváře těch, kdo trpí, tváře ohrožovaného rolníka, vyloučeného pracovníka, utiskovaného indiána, rodiny bez obydlí, pronásledovaného migranta, mladého nezaměstnaného, vykořisťovaného dítěte, matky, která ztratila syna při přestřelce, protože čtvrt byla zachváčena obchodováním s drogami, otce, který ztratil dceru, protože byla ztročena; když si připomínáme tyto „*tváře a jména*“, svírají se nám útroby před tolikerou bolestí a jsme dojati... Protože „*jsme viděli a slyšeli*“ nikoli chladnou statistiku, ale rány trpícího člověčenství, naše rány našeho těla. *To se velice liší od abstraktního teoretizování nebo uhlazené nevole.* Dotýká se nás to, dojíká a hledáme druhého, abychom se společně hnuli. Toto dojetí se stává komunitním činem a nelze je chápat pouhým rozumem: je v něm „vyšší“ smysl, který chápe pouze lid a který dává lidovým hnutím zvláštní mystiku.

Vy žijete každý den prostoupení nahotou lidské bouře. Pověděli jste mi o svých záležitostech a dali jste mi účast na svých zápasech, děkuji vám. Vy, drazí bratři, pracujete často v malé, blízké dimenzi, v nespravedlivé realitě, která vám byla vnucena, a přece se nevzdáváte, oponujete aktivní rezistencí idolatrckému systému, který vyřazuje, degraduje a zabíjí. Viděl jsem vás, jak neúnavně pracujete na svojí půdě, v zemědělství, na svém území a ve svých komunitách za důstojnost lidové ekonomie, za městskou integraci svých osad a obydlí, za svépomocnou výstavbu příbytků a rozvoj infrastruktur svých čtvrtí a v mnoha komunitních aktivitách, které usilují o opětovné potvrzení něčeho tak zásadního a nepopíratelně nutného jako je právo na „*tři P*“: půda, příbytek a práce.

Toto přilnutí ke čtvrti, zemi, území, zaměstnání, odborům, toto rozpoznávání se ve tváři druhého, tato blízkost dne dni s jejich bídou a všedním hrdinstvím je tím, co umožňuje plnit poslání lásky nikoli na základě idejí nebo pojmů, nýbrž opravdového setkání mezi lidmi, protože nemilujeme ani pojmy, ani ideje, *milujeme lidi*. Darování, autentické darování vychází z lásky k mužům a ženám, dětem a starým a ke komunitám... tváře a jména, které naplňují srdce. Z těchto zrnek naděje trpělivě zasévaných do zapomenutých periferií planety, z těchto výhonků něhy, které bojují o přežití v temnotě vyloučenosti, vyrostou velké stromy, vzniknou husté lesy naděje okysličující tento svět.

S radostí pozoruji, jak pracujete na dimenzi blízkosti, staráte se o výhonky, ale současně v širší perspektivě chráníte les. Pracujete v perspektivě, která nejenom čelí dílčí realitě, kterou každý z vás reprezentuje a v níž jste šťastně zakořeněni, ale snažíte se řešit u kořene všeobecné problémy chudoby, nerovnosti a vyřazování.

Těším se z toho spolu s vámi. Je nezbytné, aby národy a jejich sociální organizace vytvářely spolu s vymáháním svých práv lidskou alternativu vyřazující globalizace. Jste rozsévající změny. Kéž vám Bůh udělí odvahu, radost, vytrvalost a nadšení pokračovat v setbě! Budte si jisti, že dříve či později uvidíme plody. *Vedoucí činitele žádám*: buďte kreativní a nikdy se nezbavujte svého lpění na blízkosti, protože otec lži se umí zmocňovat vznešených slov, prosazovat intelektuální módy a zaujímat ideologické pózy. Jestliže však stavíte na pevných základech, na reálných požadavcích a živých zkušenostech svých bratří, rolníků a indiánů, vyřazených pracujících a marginalizovaných rodin, určitě se nezmýlíte.

Církev nemůže a nesmí být cizí tomuto procesu při zvěstování evangelia. Mnozí kněží a pastorační pracovníci na celém světě plní obrovský úkol doprovázením a podporováním vyřazených, po boku kooperativ, podporou podnikavosti, stavbou obydlí, odříkavou prací na poli zdravotnictví, sportu a školství. Jsem přesvědčen, že uctívá spolupráce s lidovými hnutími může umocnit tyto snahy a posílit procesy změny.

Chovejme stále v srdci Pannu Marii, pokornou dívku malé vesničky ztracené na periférii velkého impéria, matku bez příbytku, která dovedla proměnit stáj na Ježíšův domov několika pleny a spoustou něhy. Maria je znamením naděje pro lid, který trpí porodními bolestmi, dokud nezrodí spravedlnost. Prosím Pannu Marii, která je v Bolívii tak uctívána, aby učinila toto naše setkání kvasem změny.

3. Za třetí – Farář mluví o svých názorech zeširoka, že? (*smích*). *Nakonec bych chtěl společně s vámi promyslet některé důležité úkoly tohoto dějinného okamžiku*, protože chceme pozitivní změnu k dobrému pro všechny naše bratry a sestry, to víme. Chceme změnu, kterou obohatí spojené úsilí vlád, lidových hnutí a jiných sociálních sil, což také víme. Není však tak jednoduché definovat obsah této změny a dalo by se říci sociální program, který bude odrážet tento projekt bratrství a spravedlnosti, které očekáváme. V tomto smyslu nečekejte od tohoto papeže nějaký recept. *Ani papež, ani církev nemají monopol na interpretaci sociální reality, ani návrh řešení soudobých problémů*. Odvážím se říci, že neexistuje recept. Dějiny vytvářejí generace, následující po sobě v rámci putujících národů, které hledají svoji cestu a ctí hodnoty, které Bůh vkládá do srdce.

Chtěl bych nicméně navrhnout tři velké úkoly, které si žádají rozhodnou podporu celku všech lidových hnutí:

3.1 Prvním úkolem je postavit ekonomii do služeb lidí: lidské bytosti a příroda nemají sloužit penězům. Řekněme NE ekonomii vyřazování a nerovnosti, v níž peníze vládnou namísto toho, aby sloužily. Tato ekonomie zabíjí. Tato ekonomie vyřazuje. Tato ekonomie ničí Matku Zemi.

Ekonomie by neměla být akumulacním mechanismem, nýbrž dobrou správou společného domu. To znamená, že by měla žárlivě opatrovat tento dům a odpovídajícím způsobem distribuovat dobra mezi

všechny. Jejím účelem není pouze zajistit potravu či „slušné živobytí“, ačkoli by bylo velkým pokrokem, kdyby zajistila přístup ke „třem P“, o které bojujete. Opravdu komunitní ekonomie, řekl bych ekonomie křesťanské inspirace, má zaručovat lidem důstojnost, „blahobyt bez vylučování čehokoli“ (Jan XXIII. *Mater et Magistra*, 3). Tuto poslední větu vyslovil papež Jan XXIII. před padesáti lety. Ježíš v evangeliu říká, že tomu, kdo bez váhání podá sklenici vody žíznícímu, to bude přidáno v nebeském království. Zmíněná ekonomie zahrnuje ona „tři P“, ale také přístup ke vzdělání, zdravotnickým službám, inovacím, uměleckým a kulturním výrazům, sportu a rekreaci. Spravedlivá ekonomie musí vytvářet takové podmínky, aby každý člověk mohl mít dětství bez příkoří, rozvíjet v mládí svoje talenty, pracovat s plnými právy a dosáhnout ve stáří důstojné penze. Jde o ekonomii, v níž lidská bytost v harmonii s přírodou dává strukturu veškerému systému produkce a distribuce, aby schopnosti a požadavky každého našly adekvátní výraz v sociální dimenzi. Vy a také další národy shrnujete tato očekávání jednoduše a krásně slovy „dobře žít“.

Tato ekonomie není pouze žádoucí a nezbytná, ale také možná. *Není to utopie či fantazie*. Je to velice realistická perspektiva. Můžeme to udělat. Dostupné zdroje ve světě, plody mezigenerační práce lidí i darů stvoření jsou více než postačující k integrálnímu rozvoji „každého člověka a celého lidstva“ (Pavel VI., *Populorum progressio*, 14). Je tu však jiný problém. Existuje systém s jinými cíli. Systém, který tím, že nezodpovědně urychluje rytmy produkce a zavádí v průmyslu a zemědělství metody, které ve jménu „produktivity“ poškozují Matku Zemi, nepřetržitě upírá miliardám bratří elementární ekonomická, sociální a kulturní práva. *Tento systém útočí na Ježíšův plán, útočí na jeho dobrou zvěst.*

Rovná distribuce plodů země a lidské práce není pouhá filantropie. Je to morální povinnost. Pro křesťany je tento závazek ještě silnější, je přikázáním. Jde o to vrátit chudým a národům to, co jim patří. Všeobecné určení statků není řečnická ozdoba sociální nauky církve. Je to realita, která předchází soukromému vlastnictví. Vlastnictví, zejména tehdy, týká-li se přírodních zdrojů, musí vždycky sloužit potřebám lidí. A tyto potřeby se neomezují na pouhou spotřebu. Nestací vyšplíchnout jen pár kapek, když chudí rozvíří tuto sklenici, která se nikdy nevylije sama od sebe. Asistenční programy, které poslouží v nouzi, by měly být pojímány jenom jako přechodné a příležitostné odpovědi. Nikdy nebudou moci nahradit opravdovou inkluzi, která dá důstojnou, svobodnou, kreativní, participativní a solidární práci.

Na této cestě mají lidová hnutí podstatnou roli nejenom v tom, že požadují nebo reklamují, *nýbrž zásadně v tom, že vytvářejí*. Vy jste sociální básníci: tvůrci práce, stavitelé domů, výrobci potravin, zvláště pro ty lidi, které světový trh vyřadil.

Poznal jsem zblízka různé zkušenosti, ve kterých pracující sdružení v kooperativách a v jiných formách komunitní organizace dokázali vytvářet práci tam, kde byli pouze odpadky idolatrické ekonomie. Obnova výroby ve zrušených podnicích, pouliční prodej a kooperativy sběračů papíru jsou příkladem této lidové ekonomie, která vystupuje z vyřazenosti a krok za krokem namáhavě a trpělivě nabývá solidárních forem, které jí dávají důstojnost. Jak je to odlišné od otrockého vykořisťování těch, kteří jsou vyřazeni z formálního trhu!

Vlády, které se chopí úkolu dát ekonomii do služeb lidu, mají prosazovat posílení, zlepšování, koordinaci a expanzi těchto forem lidové ekonomie a komunitní produkce. Znamená to zdokonalit pracovní proces, zajistit vhodné infrastruktury a zaručit plná práva pracujících tohoto alternativního sektoru. Jestliže stát a sociální organizace přijmou za své poslání „třech P“, aktivizují se principy solidarity a subsidiarity, které umožní vytvářet obecné dobro v plné a participativní demokracii.

3.2 Druhým úkolem je sjednotit naše národy v cestě pokoje a spravedlnosti. Národy světa chtějí být tvůrci vlastního osudu. Chtějí v pokoji kráčet vlastní cestou ke spravedlnosti. Nechtějí kuratelů či vměšování, kterými si ten silnější podrobují slabšího. Chtějí, aby byly respektovány jejich kultura, jazyk, sociální procesy a náboženské tradice. Žádná faktická a ustanovená moc nemá právo zbavovat chudé země plného uplatňování jejich vlastní svrchovanosti. A činí-li tak, dochází k novým formám kolonialismu, které vážně poškozují možnost míru a spravedlnosti, protože „mír se zakládá nejenom na respektování práv člověka, ale také práva národů, zvláště práva na nezávislost“ (Papežská rada Iustitia et Pax, *Kompendium sociální nauky církve*, 157).

Národy Latinské Ameriky bolestně zrodily svoji politickou nezávislost a od té doby již téměř dvě století prožívají dramatické dějiny plné protikladů ve snaze získat nezávislost.

V těchto posledních letech po mnoha nepochopeních byly mnohé země Latinské Ameriky svědky rostoucího bratrství mezi svými národy. Vlády regionu sjednotily své síly, aby se domohly respektování vlastní svrchovanosti, každé jednotlivé země i regionu v celé jeho složitosti, který byl tak krásně našimi otci nazván „Velkou vlastí“. Prosím vás, bratři a sestry z lidových hnutí, abyste o tuto jednotu pečovali a dávali jí růst. Uchovávat jednotu proti každému pokusu o rozdělení, je nezbytné, aby tento region rostl v pokoji a spravedlnosti.

Navzdory těmto pokrokům existují dosud faktory, které podkopávají rovný lidský rozvoj a omezují svrchovanost zemí „Velké vlasti“ i jiných regionů planety. Nový kolonialismus nabývá různých tváří. Někdy je to anonymní moc modly peněz: korporace, věřitelé, některé dohody nazývané „o volném obchodu“ a ukládání „úsporných“ opatření, která utahují vždycky opasek pracujících a chudých. Latinskoameričtí biskupové na to poukazují velmi jasně v dokumentu z Aparecidy, kde tvrdí, že „finanční instituce a nadnárodní podniky sílí do té míry, že si podrobují místní ekonomiky, zvláště oslabováním států, které se stále více ukazují neschopnými pokračovat v rozvojových projektech, které slouží jejich obyvatelům“ (*Dokument z Aparecidy*, 66). Při jiných příležitostech pod ušlechtilou záminkou boje proti korupci, proti obchodu s drogami a terorismu, což jsou velká zla naší doby vyžadující mezinárodně koordinovaný zásah, jsou státům vnucována opatření, která mají málo co do činění s řešením těchto problémů a často věci zhoršují.

Stejně tak monopolní koncentrace sdělovacích prostředků, která vnucuje odcizující modely konzumu a kulturní uniformitu, je jinou modalitou nového kolonialismu. Toto je kolonialismus ideologický. Jak říkají biskupové Afriky, častokrát je po chudých zemích požadováno, aby se staly „částmi mechanismu, kolečky gigantického soukolí“ (Jan Pavel II., *Ecclesia in Africa*, 52).

Je zapotřebí uznat, že žádný ze závažných problémů lidstva nemůže být vyřešen bez interakce států a národů na mezinárodní úrovni. Každý čin velkého rozsahu vykonaný v určité části planety má ekonomický, ekologický, sociální a kulturní dopad na celek. Dokonce i zločin a násilí se globalizovaly. Proto žádná vláda nemůže jednat mimo společnou odpovědnost. Chceme-li skutečně pozitivní změnu, musíme pokorně a ve zdravé míře přijmout svoji vzájemnou závislost. Interakce však není synonymum podmanění, není podrobením některých kvůli zájmům druhých. Starý a nový kolonialismus, který redukuje chudé země na pouhé dodavatele surovin a levných pracovních sil plodí násilí, chudobu, nucenou migraci a všechna zla, která máme před očima... právě proto, že se periferie staví do závislosti na středu, je jí upíráno právo na integrální rozvoj. To je nerovnost a nerovnost plodí násilí, které žádná policie, vojáci či tajné služby nejsou s to zastavit.

Řekněme NE starým i novým formám kolonialismu. Řekněme ANO setkání mezi národy a kulturami. Šťastní jsou tvůrci pokoje.

Tady se chci pozastavit u jedné důležité otázky. Protože někdo může plným právem říci, že „když papež mluví o kolonialismu, zapomíná na jisté skutky církve“. Říkám to s bolestí: byly spáchány mnohé a těžké hříchy na domorodém obyvatelstvu Ameriky ve jménu Božím. Uznali to moji předchůdci, řekla to CELAM a chci to říci také já. Jako svatý Jan Pavel II. žádám, aby církev „poklekla před Bohem a naléhavě prosila o odpuštění minulých i současných hříchů svých dětí“ (Jan Pavel II., *Incarnationis mysterium*, 11). A rád bych vám řekl, chtěl bych být velmi zřetelný, jako byl svatý Jan Pavel II.: *pokorně prosím o odpuštění* nejenom za urážky vlastní církve, ale za zločiny proti indiánskému obyvatelstvu během takzvané konkvisty Ameriky. A spolu s touto žádostí o odpuštění, abychom byli spravedliví, žádám také, abychom vzpomenuli na tisíce kněží a biskupů, kteří se důrazně postavili proti logice meče silou kříže. (...) Tam, kde byla hojnost hříchu, za kterým jsme prosili a prosíme o odpuštění, také překypovala milost prostřednictvím těchto lidí, kteří hájili spravedlnost původních národů.

Žádám také všechny, věřící i nevěřící, aby si vzpomněli na mnohé biskupy, kněze a laiky – nechci však opominout také řeholnice, které anonymně procházejí našimi chudými čtvrtěmi a přinášejí poselství pokoje a dobra – kteří hlásali a hlásají Ježíšovu dobrou zvěst s odvahou, mírností, úctou a v pokoji a kteří svým životem zanechali jímavá díla lidskosti a lásky, častokrát po boku domorodých obyvatel anebo lidových hnutí a to až k mučednictví. Církve, její synové i dcery, jsou součástí identity národů Latinské Ameriky. Identity, kterou se tady a v jiných zemích rozhodly určité mocnosti odstranit, někdy proto, že naše víra je revoluční, protože naše víra se staví proti tyranii bůžka peněz. Dnes s hrůzou vidíme, jak na Blízkém východě a v jiných částech světa jsou pronásledováni, týráni a vražděni mnozí naši bratři pro svoji víru v Ježíše. Také na to musíme poukazovat: v této třetí světové válce odehrávající se „po částech“, ve které žijeme, probíhá určitý druh genocidy, která musí být zastavena.

Bratři a sestry latinskoamerických hnutí, dovolte mi, abych vyjádřil svoje nejhlubší sympatie a potěšení nad hledáním jednoty vašich národů a kultur; to co nazývám „mnohostěn“, forma soužití, jejíž části si udržují svoji identitu společnou tvorbou jednoty plurality, neohrožuje jednotu, nýbrž ji posiluje. Vaše hledání tohoto multikulturalismu, který kombinuje opětovné potvrzení práv původních národů s respektováním územní integrity států, nás všechny obohacuje a posiluje.

3.3 Třetí úkol, možná ten nejdůležitější, který máme dnes přijmout, je ochrana Matky Země. Společný dům nás všech je drancován, devastován a beztrestně ponižován. Zbabělost při jeho obraně je těžkým hříchem. S rostoucím zklamáním vidíme jeden mezinárodní summit za druhým bez významného výsledku. Existuje jasný, přesný a neodkladný etický imperativ jednat, ale není plněn. Nelze dovolit, aby si jisté zájmy, které jsou globální, ale nikoli univerzální, podmaňovaly státy a mezinárodní organizace a nadále bylo ničeno stvoření. Národy a jejich hnutí jsou zvány, aby daly slyšet svůj hlas, hnuly se a požadovaly mírumilovně, ale umíněně naléhavé přijetí náležitých opatření. *Žádám vás Božím jménem, abyste bránili Matku Zemi.* K tomu jsem se náležitě vyjádřil ve své encyklice *Laudato si'*, kterou vám na konci předají.

4. Závěrem bych chtěl říci ještě jednou: budoucnost lidstva není jenom v rukou velkých *leaderů*, velkých mocností a elit. *Je především v rukou národů*; v jejich schopnosti se organizovat a také v jejich rukou, které pokorně a přesvědčivě zavlažují tento proces změny. Provázím vás. Řekněme společně ze srdce: žádná rodina bez domu, žádný rolník bez půdy, žádný pracující bez práv, žádný národ bez svrchovanosti, žádný člověk bez důstojnosti, žádné dítě bez dětství, žádný mladý člověk bez příležitosti, žádný starý člověk bez úctyhodného stáří. Pokračujte ve svém boji a prosím vás pečlivě se starejte o Matku Zemi. Věřte mi mou upřímností, když řeknu, že se za vás modlím, modlím se s vámi a toužím, aby vás Bůh, náš Otec, provázel a žehnal vám, aby vás naplnil svojí láskou, bránil vás na cestě a hojně vás obdařil onou silou, která nám umožňuje stát na nohou. Tato síla je nadějí, nadějí, která neklame, a to je důležité. Děkuji. A prosím vás, modlete se za mne. A pokud se někdo z vás nemůže modlit, ve vší úctě ho prosím, aby na mne myslel v dobrém a posílal mi tak „dobrou vlnu“. Děkuji!